

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Економічний факультет

УДК 338.515:336.71

ПОГОДЖЕНО
Декан факультету (Директор ННІ)

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри

(назва факультету)

(назва кафедри)

(підпис)

(ПІБ)

«__» _____ 20_ р.

(підпис)

(ПІБ)

«__» _____ 20_ р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему Управління прибутком в банку

Спеціальність 072 – «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Освітня програма Фінанси і кредит

Орієнтація освітньої програми Освітньо-професійна

Гарант освітньої програми

к.е.н., доцент

(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

АВРАМЧУК Лідія

(ПІБ)

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

к.е.н., доцент

(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

КОСТЮК Вікторія

(ПІБ)

Виконав

(підпис)

ТЮТЮННИК Дмитро

(ПІБ студента)

КИЇВ – 2025

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет**

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Завідувач кафедри
банківської справи та страхування
к.е.н., доцент. _____ Вікторія КОСТЮК
" ____ " _____ 2025р.**

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧУ

**Тютюннику Дмитру Володимировичу
(прізвище, ім'я, по-батькові)**

Спеціальність **072 – "Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок"**

Освітня програма **Фінанси і кредит**

Орієнтація освітньої програми **освітньо - професійна**

Тема магістерської роботи: **«Управління прибутком в банку»**

Затверджена наказом ректора НУБіП України від **“16” 10.2024 р. № 1854 «С»**

Термін подання завершеної роботи на кафедру ____ . ____ . _____

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: офіційні сайти державних структур, фінансова звітність банку

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Теоретичні основи управління прибутком банку

2. Аналітична складова управління прибутком банку

3. Шляхи оптимізації управління прибутком банку

Перелік графічного матеріалу: таблиці, рисунки, схеми

Дата видачі завдання « ____ » _____ р.

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи _____ **Вікторія КОСТЮК**
(підпис) (ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Завдання прийняв до виконання _____

Дмитро ТЮТЮННИК
(ім'я ПРИЗВИЩЕ)

РЕФЕРАТ

Магістерська робота складається зі вступу, трьох взаємопов'язаних розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний текст магістерської кваліфікаційної роботи викладений на 58 сторінках комп'ютерного тексту, містить 10 таблиць, 7 рисунків і 6 додатків.

Під час виконання роботи використано чинні нормативно-правові акти, наукові праці українських і зарубіжних вчених, статистичні матеріали Національного банку України, фінансову звітність АТ «КБ «ПриватБанк» та офіційні інтернет-ресурси.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних засад і розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення управління прибутком банку для підвищення ефективності його діяльності.

Об'єктом дослідження виступає діяльність АТ «КБ «ПриватБанк» у частині управління прибутком.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти управління прибутком банківських установ.

У першому розділі розкрито економічну сутність прибутку банку, подано характеристику основних складових процесу його формування, розглянуто методичні підходи до аналізу та оцінки управління прибутковістю банків.

У другому розділі проведено аналіз управління прибутком банку на прикладі АТ «КБ «ПриватБанк». Здійснено оцінку фінансового стану банку, досліджено динаміку прибутковості, структуру доходів і витрат, визначено чинники, що впливають на формування фінансового результату.

У третьому розділі обґрунтовано напрями оптимізації управління прибутком банку. Розглянуто можливості адаптації зарубіжного досвіду підвищення прибутковості, запропоновано шляхи вдосконалення стратегії управління прибутком та мінімізації ризиків у процесі діяльності банку.

Результати дослідження мають практичне значення, оскільки можуть бути використані в діяльності банківських установ для підвищення

ефективності фінансового менеджменту, удосконалення системи аналізу прибутковості та розроблення стратегічних напрямів розвитку.

Ключові слова: прибуток, управління прибутком, банківська діяльність, фінансова стійкість, ефективність, АТ «КБ «ПриватБанк».

Актуальність теми: В умовах посилення конкуренції на фінансовому ринку та зростання ризиків вітчизняні банки потребують удосконалення системи управління прибутковістю, яка є основним джерелом розвитку, забезпечення ліквідності та фінансової стабільності. Прибуток виступає ключовим індикатором ефективності діяльності банку, джерелом формування капіталу й резервів, а також гарантією довіри клієнтів і партнерів. Тому розроблення науково обґрунтованих підходів до управління прибутком є необхідною умовою підвищення конкурентоспроможності банківського сектору України.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ БАНКУ	5
1.1 Економічна сутність банківського прибутку	5
1.2 Основні складові процесу формування та управління прибутком в банку .	9
1.3 Методичні підходи до аналізу та оцінки управління прибутковістю банку	13
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ БАНКУ (на прикладі АТ «КБ «ПРИВАТБАНК»)	19
2.1 Аналіз прибутковості вітчизняної банківської системи	19
2.2 Оцінка фінансового стану досліджуваного банку	22
2.3 Аналіз ефективності управління прибутком банку	29
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ В БАНКУ	37
3.1 Адаптація зарубіжного досвіду щодо підвищення прибутковості банків .	37
3.2 Шляхи удосконалення стратегії управління прибутком вітчизняних банків	41
3.3 Пропозиції щодо мінімізації ризиків в процесі управління прибутком досліджуваного банку	47
ВИСНОВКИ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	55
ДОДАТКИ.....	60

ВСТУП

Банківська система є фундаментальною складовою фінансової інфраструктури будь-якої держави та одним із головних чинників забезпечення стабільності економічного розвитку. В умовах динамічних змін ринкової кон'юнктури та зростання конкуренції на ринку фінансових послуг банки змушені постійно вдосконалювати механізми управління прибутковістю, оскільки саме прибуток виступає ключовим інтегральним показником ефективності їх діяльності. Прибуток забезпечує можливість розширення активних операцій, формування резервів, нарощення капіталу, задоволення потреб акціонерів і вкладників, а також створює фінансову основу для інноваційного розвитку.

Водночас діяльність комерційних банків перебуває під впливом низки внутрішніх та зовнішніх чинників: зміни макроекономічної ситуації, державного регулювання, валютно-курскових коливань, вартості ресурсної бази, рівня ризиковості активних операцій. Усе це зумовлює необхідність глибокого аналізу механізму формування прибутку та пошуку шляхів оптимізації управління ним.

Актуальність обраної теми зумовлена тим, що ефективне управління прибутком є запорукою фінансової стійкості банку та гарантією його конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі. Для системно важливих банків України, зокрема АТ КБ «ПриватБанк», ця проблема має стратегічне значення, оскільки результати їх діяльності безпосередньо впливають на стабільність національної банківської системи та довіру суспільства до фінансових інститутів.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів управління прибутком банку та розробка пропозицій щодо підвищення його ефективності на прикладі АТ «КБ «ПриватБанк».

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- 1) розкрити економічну сутність прибутку банку та охарактеризувати основні складові процесу його формування;

- 2) проаналізувати сучасні методичні підходи до оцінки прибутковості банків;
- 3) здійснити аналіз фінансового стану та прибутковості АТ «КБ «ПриватБанк»;
- 4) оцінити ефективність системи управління прибутком досліджуваного банку;
- 5) узагальнити зарубіжний досвід підвищення прибутковості банків та можливості його адаптації в Україні;
- 6) запропонувати практичні шляхи оптимізації управління прибутком і мінімізації ризиків, що впливають на фінансовий результат банку.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти формування й управління прибутком банківських установ.

Об'єктом дослідження виступає діяльність АТ «КБ «ПриватБанк» у частині управління прибутком.

Методологічною основою роботи є система загальнонаукових і спеціальних методів, серед яких: аналіз і синтез, індукція та дедукція, порівняння, статистичні та графічні методи, коефіцієнтний та факторний аналіз, економіко-математичне моделювання.

Інформаційною базою дослідження слугують наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, нормативно-правові акти України, дані Національного банку України, фінансова звітність АТ «КБ «ПриватБанк», статистичні матеріали та ресурси мережі Інтернет.

Структурно дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У роботі наведено таблиці, рисунки та схеми, що ілюструють основні результати дослідження.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ БАНКУ

1.1 Економічна сутність банківського прибутку

Прибуток банку розглядають як один із головних індикаторів результативності його функціонування та ознаку фінансової стійкості установи. Аналізуючи сутність поняття «прибуток банку», що широко використовується в економічній науці як показник ефективності банківської діяльності, можна дійти висновку, що більшість українських дослідників тлумачать його переважно з позицій бухгалтерського підходу. Так, у Банківській енциклопедії під редакцією А. М. Мороза зазначено, що прибуток банку – це перевищення обсягу доходів над сумою витрат. Подібне визначення подається і в Енциклопедії банківської справи України за редакцією В. С. Стельмаха, де вказано, що прибуток банку – це різниця між доходами та витратами до сплати податку на прибуток [17]. У профільних навчальних посібниках із банківської справи прибуток трактується як кінцевий фінансовий результат функціонування, тобто перевищення надходжень над витратами [16].

На думку І. М. Парасій-Вергуненко, прибуток – це фінансовий показник результативності функціонування банку, що визначається співвідношенням трьох основних складових: доходів, витрат та податкових платежів до бюджету [8]. Схоже визначення пропонує і Н. В. Зінченко, яка підкреслює, що прибуток являє собою грошову форму чистого доходу підприємця на інвестований капітал, виступає винагородою за ризик ведення підприємницької діяльності та визначається як різниця між загальними доходами і сукупними витратами в процесі її здійснення [19].

В цілому, для наочності доцільно зобразити трактування поняття «прибуток банку» у вигляді таблиці (дод. А.1).

Прибуток є тим елементом, без якого діяльність банку втрачає свій сенс, адже саме він визначає зміст економічного обслуговування та забезпечує

основу для подальшого розвитку установи. Розглядаючи сутність прибутку, варто виділити кілька його ключових характеристик.

По-перше, прибуток виступає формою доходу підприємця, що здійснює певний вид господарської діяльності. Проте така характеристика є лише найпростішим зовнішнім проявом, оскільки не кожна активність у сфері бізнесу обов'язково гарантує отримання прибутку.

По-друге, прибуток можна розглядати як підсумок використання капіталу з метою отримання комерційної вигоди. Він тісно пов'язаний із поняттям капіталу – особливого ресурсу виробництва, який у загальному вигляді відображає вартість його функціонування.

Ще однією характерною рисою прибутку є його невизначеність: він не є гарантованим доходом власника інвестицій, оскільки залежить від результативності господарської діяльності. Неefективні управлінські рішення або несприятливі зовнішньоекономічні фактори можуть спричинити не лише відсутність очікуваного прибутку, а й часткову чи повну втрату вкладеного капіталу. У цьому аспекті прибуток доцільно розглядати як своєрідну компенсацію за підприємницький ризик, адже між його величиною та рівнем ризику існує пряма кореляція. При цьому прибуток відображає не весь дохід суб'єкта господарювання, а лише ту частину, що залишається після покриття витрат, пов'язаних із здійсненням основної діяльності.

Водночас прибуток є вартісним показником, що виражається у грошовій формі. Такий спосіб оцінювання пов'язаний із практикою узагальненого обліку капіталу, доходів, витрат та з вимогами податкового регулювання.

Таким чином, прибуток банку є економічною категорією, яка відображає взаємовідносини між комерційними банками та суб'єктами господарювання щодо надання їм коштів на умовах повернення й платності, а також у процесі надання інших банківських послуг.

Він виконує дві головні функції:

- показника приросту вартості капіталу, що свідчить про ефективність роботи банку;

- джерела формування дивідендів для акціонерів, капіталу банку, фондів для розширення діяльності та винагороди його персоналу.

Структура прибутку (або збитку) банку до сплати податків складається з результатів за основними напрямками його продуктів і послуг, що представлено на рисунку 1.1. Важливе значення прибутку для стабільності, розвитку банку та задоволення інтересів власників і працівників зумовлює потребу у постійному та ефективному управлінні ним.

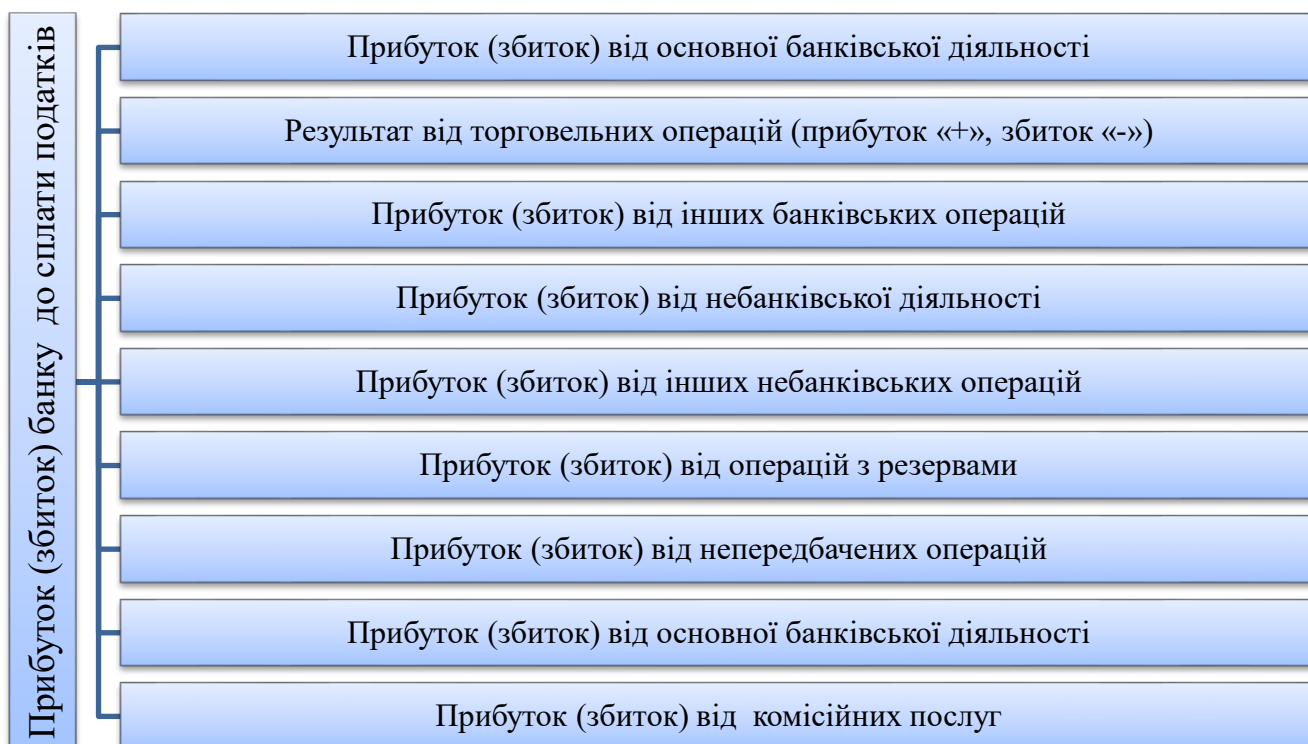

Рис. 1.1 Складові частини прибутку (збитку) банку

Джерело: побудоване автором на основі [27]

Прибуток відображає рівень стабільності та надійності кредитної установи. Він слугує основою для формування достатніх резервних фондів, створює мотивацію для персоналу та управлінського складу до розширення та вдосконалення операцій, оптимізації витрат і підвищення якості банківських послуг. Крім того, саме прибуток забезпечує можливість здійснення нових емісій та сприяє зростанню капіталу.

Прибуток комерційного банку виступає економічною категорією, яка відображає особливості життєвого циклу виробництва фінансових послуг. Його формування та динаміка залежать від сукупності внутрішніх і зовнішніх

чинників, узагальнено відображених на рисунку 1.2. Для пошуку шляхів підвищення прибутковості важливим є ретельний аналіз проміжних показників діяльності, зокрема витрат, обсягів реалізованих банківських продуктів і фінансового результату [7].

У практиці банківського менеджменту застосовується кілька різновидів показників прибутку, серед яких економічний, балансовий, прибуток до оподаткування, чистий прибуток та нерозподілений прибуток. Кожен із них має своє функціональне призначення та використовується для різних цілей оцінки результативності банківської діяльності.

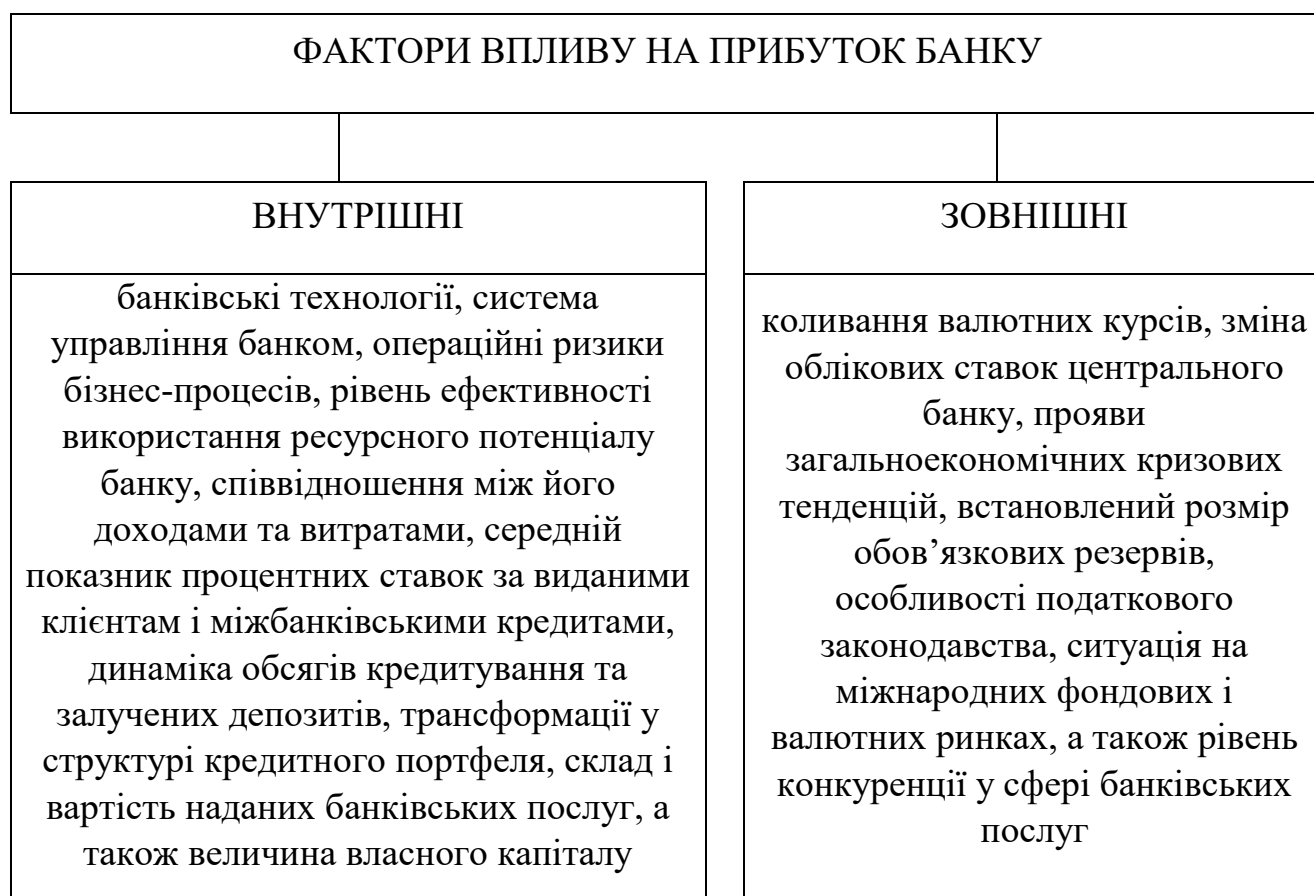

Рис. 1.2 Фактори впливу на прибуток банку [14]

У цілому прибуток банку формується під впливом трьох основних складових: обсягу доходів, рівня витрат та величини податкових відрахувань до бюджету. Аналізуючи динаміку цих показників та порівнюючи темпи їхнього зростання, можна визначити, які саме чинники сприяли підвищенню прибутковості, а які, навпаки, зумовили її зниження. Такий підхід дає змогу

оцінити фінансовий стан банку, виявити слабкі місця у його діяльності та окреслити напрями для підвищення результативності управління ресурсами.

1.2 Основні складові процесу формування та управління прибутком в банку

Враховуючи, що прибуток банку є, фактично, різницею між сукупними доходами та витратами, важливим етапом аналізу є вивчення механізму його формування. Насамперед доцільно зосередити увагу на структурі доходів і витрат банківської установи, оскільки саме вони безпосередньо визначають фінансовий результат. Рівень доходів банку значною мірою обумовлюється обсягами кредитних операцій та інвестицій, застосованими відсотковими ставками за наданими кредитами, а також складом і якістю активів. З огляду на це, розгляд основних джерел доходів комерційного банку є ключовим для розуміння процесу формування його прибутковості (рис. 1.3).

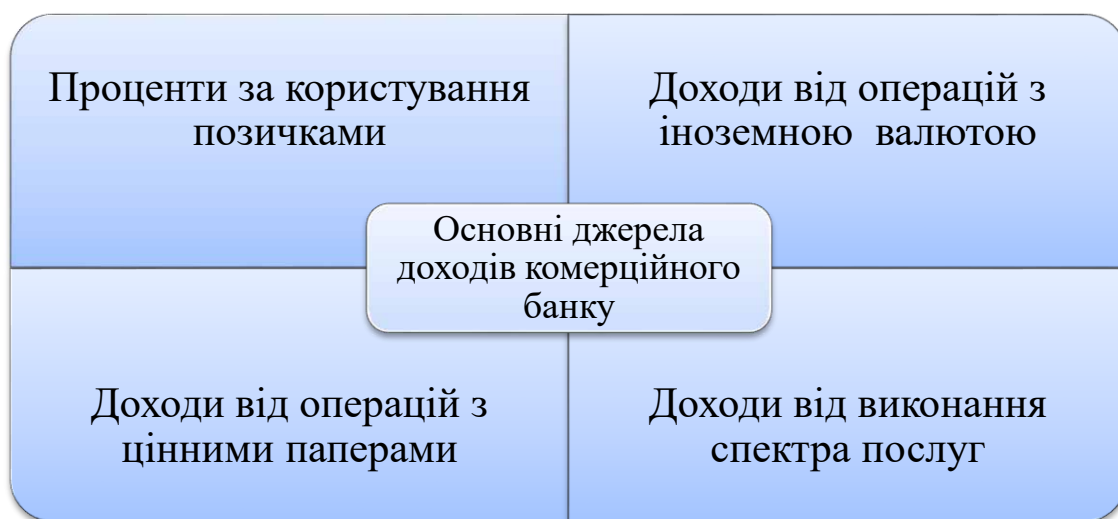

Рис.1.3 Основні джерела доходів комерційного банку [23]

Основними джерелами формування доходів більшості комерційних банківських установ є:

1. Процентні надходження від позичальників за користування кредитними ресурсами. Розмір процентної ставки визначається під час переговорів між банком та клієнтом у процесі укладання кредитної угоди.

2. Доходи від валютних операцій, які формуються як у вигляді комісійних за їх проведення, так і у вигляді курсової різниці. Зазвичай ця стаття доходів займає суттєву частку.

3. Надходження від операцій із цінними паперами. Через недостатню розвиненість вітчизняного фондового ринку, ці доходи наразі не є основними для українських банків.

4. Доходи від надання широкого спектра банківських послуг: гарантійних, розрахунково-касових, трастових, консультаційних, аудиторських, а також від лізингових і факторингових операцій.

Таким чином, рівень доходів комерційних банків визначається рентабельністю кредитних та інвестиційних операцій, величиною комісійних за надані послуги, а також обсягом і структурою активів.

Рівень прибутковості банку визначається збалансованим поєднанням активів і пасивів у його балансі, а також цілеспрямованою політикою банківського менеджменту щодо підвищення ефективності діяльності. До ключових передумов забезпечення стабільного прибутку належать оптимізація структури доходів і витрат, детальний аналіз процентної маржі, виявлення динаміки рентабельності кредитних операцій, а також визначення мінімальної дохідної маржі.

До діяльності банків у сфері управління активами та пасивами належать:

- проведення операцій на грошовому ринку з метою підтримання ліквідності (залучення та розміщення міжбанківських кредитів; співпраця з Національним банком України у межах рефінансування, депозитних та інших інструментів регулювання ліквідності);
- інвестування у дочірні та асоційовані компанії на довгостроковій основі;
- здійснення операцій із власними акціями;
- робота з борговими цінними паперами власної емісії для управління довгостроковою ліквідністю;

- залучення ресурсів у формі субординованого боргу та інші подібні заходи.

Результатом такої діяльності є, зокрема, прибуток від участі в капіталі, тобто дохід, отриманий від інвестицій у дочірні та асоційовані компанії.

На обсяг прибутку як ключового фінансового показника діяльності банку, що відображається у бухгалтерському обліку та офіційній звітності, впливають: порядок формування фінансового результату, особливості визначення собівартості банківських продуктів, рівень загальнобанківських витрат, а також підрахунок доходів і збитків від фінансових та інших операцій.

Згідно із Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» не повністю збігається з підходами бухгалтерського обліку, сума податкового прибутку розраховується як різниця між валовими доходами та валовими витратами. При цьому тлумачення доходів і витрат у межах податкового законодавства істотно відрізняється від міжнародних стандартів обліку, що зумовлює різницю між прибутком (або збитком), визначеним у фінансовій звітності, та прибутком, що використовується для розрахунку податку.

Згідно із чинним законодавством, банки як платники податку на прибуток сплачують його на загальних умовах за ставкою 25% від об'єкта оподаткування (за підсумками 2024 року, банки фактично сплачували податок на прибуток за ставкою 50% – це діяло як тимчасове спеціальне оподаткування, але у 2025 році ставка становить 25%).

Чистий прибуток банку спрямовується за кількома напрямками:

- формування різних фондів;
- фінансування заходів, пов'язаних із розвитком банку.

Відповідно до пункту 4 статті 87 Господарського кодексу України «Фонди господарського товариства» [9], у кожному господарському товаристві обов'язково має бути створений резервний (страховий) фонд у розмірі, визначеному установчими документами, але не менше 25 % від статутного капіталу. Окрім цього, підприємство може формувати й інші фонди, передбачені чинним законодавством або власним статутом. Щорічні

відрахування до резервного (страхового) фонду встановлюються в установчих документах товариства, проте їх обсяг не може бути меншим ніж 5 % від суми отриманого прибутку.

Механізм створення резервного фонду регламентується Положенням про порядок формування та використання резервного фонду банками України.

Якщо кошти резервного фонду були використані, відрахування з прибутку на його поповнення поновлюються до відновлення встановленого розміру. Використати резервний фонд дозволяється виключно для покриття збитків за результатами звітнього року, і лише на підставі рішення спостережної ради банку та відповідно до порядку, затвердженого загальними зборами його учасників.

Із прибутку, отриманого за підсумками фінансового року, банки формують фонд розвитку, який спрямовується на забезпечення їхньої діяльності, модернізацію, розширення та придбання основних засобів. Окрім того, з прибутку створюється фонд виплати дивідендів, що використовується для акумулювання коштів, необхідних для розрахунків з акціонерами (засновниками). До моменту затвердження виплат загальними зборами акціонерів ці кошти залишаються у розпорядженні банку.

Таким чином, формування прибутку банку обумовлюється його особливостями як комерційного підприємства, видом здійснюваних операцій, а також чинною системою бухгалтерського обліку та оподаткування.

Банківська діяльність являє собою сукупність взаємопов'язаних процесів, на які впливає низка чинників. Їх умовно поділяють на внутрішні та зовнішні.

До внутрішніх факторів належать ті, що визначаються безпосередньо діяльністю банку:

1) рівень управління персоналом (підвищення кваліфікації, умови праці, добробут працівників);

2) якість маркетингової політики (ефективність організації та збуту банківських продуктів, їх конкурентоспроможність, цінова стратегія, впровадження сучасних технологій);

3) стан системи ризик-менеджменту (результативність методів оцінки й мінімізації ризиків, розширення обсягу безризикових комісійних операцій);

4) ефективність управління активами та пасивами, забезпечення ліквідності, прибутковості та надійності діяльності.

Серед внутрішніх чинників вирізняють екстенсивні (пов'язані з кількісними параметрами – зростанням ресурсної бази, збільшенням числа відділень, персоналу, зміною тривалості робочого часу, рівнем втрат ресурсів) та інтенсивні (пов'язані з якістю та ефективністю використання ресурсів — підвищенням професійного рівня працівників, впровадженням інноваційних технологій).

До зовнішніх факторів належать ті, що не залежать від самого банку, але суттєво впливають на його прибутковість. Їх поділяють на:

- ринкові (стадія економічного циклу, конкуренція у банківській сфері, попит і пропозиція на кредити, вартість кредитних ресурсів, рівень довіри населення до банківської системи, рівень доходів населення, структура фінансового ринку тощо);

- адміністративні (державне регулювання, податкова система, фінансова та монетарна політика НБУ).

Отже, прибутковість банку формується під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників. З одного боку, її визначають ефективність управління активами та пасивами, організація роботи з ресурсами, стратегічний розвиток установи. З іншого боку – економічне середовище, державна політика та регулятивні заходи. Для забезпечення стабільного прибутку банк має постійно аналізувати ці фактори та враховувати їх вплив при формуванні стратегії діяльності.

1.3 Методичні підходи до аналізу та оцінки управління прибутковістю банку

Важливою складовою системи управління прибутком банку виступає застосування різних методів його аналізу. Під аналізом прибутку розуміють

дослідження умов його формування, напрямів використання та результатів отримання з метою виявлення резервів підвищення ефективності діяльності банку.

Основною метою аналізу прибутку й рентабельності є збільшення фінансового результату та забезпечення зростання рівня рентабельності на основі оптимізації співвідношення доходів і витрат. Відповідно, аналіз цих показників передбачає вирішення таких завдань: перевірку виконання планових орієнтирів за прибутком; дослідження його динаміки та структури; проведення факторного аналізу; визначення тенденцій зміни прибутковості у довгостроковому періоді; розрахунок показників ефективності діяльності банку.

Для досягнення поставлених цілей у практиці використовують різні системи та методики аналізу, які забезпечують можливість кількісної оцінки процесів формування й розподілу прибутку як у статичному розрізі, так і в динаміці (рис. 1.4).

Рис. 1.4 Основні системи аналізу прибутку, що використовуються в

Найбільшого значення серед них набули коефіцієнтний та факторний аналіз. Перший ґрунтується на визначенні співвідношення різних абсолютних показників та дозволяє розраховувати відносні індикатори, що відображають окремі аспекти створення й використання прибутку. Другий дає змогу встановити вплив окремих чинників на зміну фінансового результату. У сучасній банківській практиці найбільш поширеним є використання системи аналітичних коефіцієнтів, приклади яких наведено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Основні показники коефіцієнтного аналізу прибутку

Показники	Опис
ROA (Return on Assets, рентабельність активів)	визначається як відношення чистого прибутку до середньої величини активів, показує, наскільки ефективно банк використовує все своє майно для отримання прибутку
ROE (Return on Equity, рентабельність власного капіталу)	відображає віддачу на вкладений акціонерами капітал, високе значення ROE свідчить про доцільність інвестування у банк
Рентабельність доходів	визначається як відношення чистого прибутку до операційних доходів, дозволяє оцінити, яка частина доходів трансформується у чистий прибуток
Рентабельність витрат	розраховується як відношення чистого прибутку до операційних витрат, чим вище показник – тим ефективніше банк контролює витрати
Рентабельність кредитного портфеля	характеризує віддачу від основної банківської функції кредитування, показує рівень процентних доходів на одиницю виданих кредитів.
Чиста процентна маржа (Net Interest Margin, NIM)	різниця між процентними доходами і витратами у відсотках до активів, вона показує, наскільки вигідною є політика банку у сфері розміщення і залучення коштів
Продуктивність праці	обчислюється як відношення прибутку до середньооблікової чисельності працівників
Коефіцієнт оподаткування прибутку	частка податку на прибуток у загальній сумі прибутку до оподаткування, відображає податкове навантаження на банк

Джерело: складене автором на основі [39]

Перевага коефіцієнтного методу – простота розрахунків і можливість порівняння у часі та з іншими банками. Обмеженням є те, що показники залежать від облікової політики та можуть спотворюватися за наявності інфляції чи різких коливань валютного курсу. Тому коефіцієнтний аналіз доцільно поєднувати з іншими методами.

Наприклад, факторний аналіз спрямований на виявлення причинно-наслідкових зв'язків між результативним показником (прибутком чи рентабельністю) та чинниками, які його визначають. У банківській практиці найбільш часто застосовується детермінований факторний аналіз на основі методів елімінування.

Факторний аналіз дозволяє обґрунтовано визначати, що саме спричинило зміну прибутку: збільшення доходів, скорочення витрат чи зміна структури активів. Обмеженням є необхідність якісної інформаційної бази та складність точного відокремлення впливу окремих факторів в умовах нестабільності.

Або ж, порівняльний аналіз, який базується на зіставленні показників банку за різні періоди часу або у порівнянні з іншими установами. Це дозволяє оцінити конкурентоспроможність і динаміку розвитку. Види порівняльного аналізу:

1. Динамічний (часовий) – порівняння показників у різні роки для визначення тенденцій.
2. Просторовий – зіставлення результатів кількох банків (наприклад, лідерів ринку).
3. Нормативний – співставлення фактичних результатів із плановими чи нормативними значеннями (наприклад, мінімальний рівень рентабельності, встановлений стратегією банку).

Узагальнюючи, можна стверджувати, що методичне забезпечення аналізу прибутковості банку має будуватися на комбінації кількох підходів. У даному дослідженні доцільним визнано використання коефіцієнтного, факторного та порівняльного аналізу. Саме їх поєднання дозволяє, з одного боку, кількісно оцінити ефективність діяльності банку (через систему коефіцієнтів), з іншого – визначити чинники впливу на фінансові результати (через факторний аналіз), а також простежити динаміку і конкурентні позиції (завдяки порівняльному підходу).

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I

У першому розділі було здійснено комплексне дослідження теоретичних засад формування прибутку банку та підходів до оцінки його прибутковості. Отримані результати дають можливість узагальнити такі висновки.

Що стосується розкриття економічної сутності прибутку банку та характеристики основних складових процесу його формування, то прибуток банку визначено як один із ключових показників ефективності його діяльності та базову умову фінансової стійкості. Він відображає результат злагодженого функціонування банківських операцій, виступає джерелом нарощення капіталу, формування резервів, забезпечення ліквідності, мотивації персоналу та підвищення конкурентоспроможності установи. Встановлено, що процес формування прибутку має багатокомпонентний характер і залежить передусім від структури та якості доходів і витрат. До основних джерел доходів належать процентні надходження за кредитами, комісійні доходи, результати валютних операцій та операцій із цінними паперами. Водночас рівень витрат формується під впливом вартості залучених ресурсів, операційних витрат і обсягів формування резервів. На величину прибутку впливають як внутрішні чинники – ефективність управління активами й пасивами, кредитний ризик, якість менеджменту – так і зовнішні, зокрема макроекономічні умови, регуляторні вимоги та стан фінансового ринку. Таким чином, прибуток є результатом комплексної взаємодії фінансових показників і управлінських рішень, що зумовлює необхідність постійного моніторингу процесу його формування.

Щодо аналізу сучасних методичних підходів до оцінки прибутковості банків, було систематизовано сучасні методики оцінювання прибутковості банків, які ґрунтуються на поєднанні коефіцієнтного, факторного, структурного та динамічного аналізу. Визначено, що ключовими індикаторами є показники рентабельності активів (ROA), рентабельності капіталу (ROE), чистої процентної маржі, спреду та співвідношення доходів і витрат. Їхнє використання дає можливість комплексно оцінити фінансові результати

діяльності банку та визначити основні фактори, що впливають на кінцевий прибуток. Сучасні підходи передбачають також застосування елементів економіко-математичного моделювання і ризик-орієнтованого аналізу, що дозволяє оцінювати прибутковість не лише за статичними показниками, а й з позиції стійкості до змін ринкового середовища. Узагальнення методичних підходів підтвердило, що оцінка прибутковості банку має бути системною, багатовимірною і враховувати як кількісні, так і якісні аспекти діяльності.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ БАНКУ (на прикладі АТ «КБ «ПРИВАТБАНК»)

2.1 Аналіз прибутковості вітчизняної банківської системи

Сучасні виклики економіки зумовлюють необхідність для банків України посилювати ефективність управління власною діяльністю. Одним із пріоритетних напрямів у цьому процесі виступає управління прибутковістю. Комплексний аналіз фінансових результатів дозволяє банкам формувати дієві стратегії та тактичні рішення, обґрунтовувати управлінські плани, контролювати їх реалізацію, своєчасно виявляти резерви для підвищення результативності активних і пасивних операцій, а також оцінювати ефективність роботи в цілому.

Якісна організація аналітичної діяльності, що відповідає сучасним економічним умовам, істотно впливає на стабільність та розвиток банківської системи України. Вона забезпечує можливість всебічно оцінювати досягнуті результати, визначати ключові переваги та проблемні аспекти, а в разі потреби – оперативно знаходити шляхи їхнього вирішення.

Щодо діяльності банківського сектору, 2024 рік став рекордним за рівнем прибутковості: чистий прибуток сягнув 103,7 млрд грн, що майже на чверть перевищило показник 2023 року [5]. Такий результат був досягнутий завдяки зростанню операційних доходів, зниженню витрат на формування резервів та стабілізації макрофінансових умов. Сповільнення інфляції сприяло зменшенню відсоткових ставок за гривневими кредитами і депозитами, що, у свою чергу, дало змогу банкам активніше розширювати кредитування, зокрема іпотечне.

У першій половині 2025 року позитивна динаміка збереглася: банківський сектор отримав прибуток у розмірі 78 млрд грн, що підтверджує його стійкість навіть в умовах воєнної економіки. Це свідчить про те, що банки здатні не лише підтримувати стабільність, а й акумулювати капітал для виконання посиленого регуляторного нагляду та майбутнього розвитку [24].

Станом на 1 січня 2025 року в Україні функціонує 61 комерційний банк, що демонструє стабільність кількісного складу учасників ринку після багаторічної тенденції до скорочення їх числа. Інформацію про те, як змінювалась кількість українських комерційних банків протягом останніх шести років можна побачити в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Кількість комерційних банків в Україні 2020-2025 роки

Рік	Діючі банки, шт.	В т.ч. з іноземним капіталом	В т.ч. зі 100% іноземним капіталом
2020	75	35	23
2021	74	33	23
2022	71	33	23
2023	67	30	22
2024	63	27	19
2025	61	26	19

Джерело: розроблено автором за даними джерела [15]

Упродовж останніх шести років банківський сектор України зазнав помітних структурних змін, зокрема у частині кількості діючих установ. За цей період кількість комерційних банків скоротилася на 14 одиниць, що становить близько 19% від їх загальної кількості. Така динаміка зумовлена як внутрішніми причинами – недостатньою конкурентоспроможністю окремих установ та невідповідністю регуляторним вимогам, – так і зовнішніми факторами. Одним із ключових чинників стало повномасштабне вторгнення росії у 2022 році, яке спричинило серйозні макроекономічні виклики: девальвацію гривні, підвищення рівня ризиків та ускладнення із забезпеченням ліквідності.

Разом із тим, попри високий рівень невизначеності, банківський сектор продемонстрував стійкість та здатність до адаптації. У 2024 році низка фінансових показників досягла рекордних значень, що підтверджує ефективність управління банками та їхню здатність функціонувати навіть за умов воєнної економіки.

Згідно з офіційними даними Національного банку України, у січні-червні 2025 року прибуток банківського сектору становив 78 млрд грн [6]. Цей результат свідчить про збереження позитивної динаміки та підтверджує, що банківська система поступово адаптувалася до викликів воєнного часу. Узагальнена інформація про динаміку ключових показників банківської діяльності наведена у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Основні показники банківського сектору України 2022-2024 рр, млрд грн

	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення, 2024-2022	Відносне відхилення, 2024/2022
Загальні активи	2717	3311	3767	1050	+38,65
Чисті активи	2352	2945	3415	1063	+45,20
Валові кредити суб'єктам господарювання	801	784	851	50	+6,24
Чисті кредити суб'єктам господарювання	529	511	589	60	+11,34
Валові кредити МСП*	455	483	509	54	+11,87
Чисті кредити МСП	246	268	306	60	+24,39
Валові кредити фізичним особам	210	223	274	64	+30,48
Чисті кредити фізичним особам	134	160	222	88	+65,67
Чисті процентні доходи	151,7	201,4	234,3	82,6	+54,45
Чисті комісійні доходи	50,2	61,1	56,5	6,3	+12,55
Відрахування в резерви	121,2	17,7	9,6	-111,6	-92,08
Чистий прибуток/збиток	21,9	83	90,9	69	+315,07

* - малі та середні підприємства

Джерело: складене та розраховане автором на основі [22]

В цілому, за досліджуваний період банківський сектор України продемонстрував стійке зростання та відновлення після кризових явищ,

зумовлених війною та економічною нестабільністю. Поступове нарощення активів і кредитного портфеля свідчить про підвищення довіри клієнтів до банківської системи та її здатність акумулювати фінансові ресурси навіть в умовах підвищених ризиків. Важливо відзначити поживлення кредитування малого та середнього бізнесу та фізичних осіб, що вказує на розширення фінансової підтримки реального сектору економіки й відновлення споживчої активності населення. Паралельно із цим спостерігається зростання чистих процентних і комісійних доходів, що підкреслює ефективність операційної діяльності банків. Суттєве скорочення відрахувань у резерви свідчить про зниження ризиковості кредитного портфеля та покращення якості обслуговування заборгованості. Найбільш показовим є різке зростання прибутковості сектору: за три роки чистий результат зріс у кілька разів, що підтверджує здатність банків не лише утримувати стабільність у складних умовах, а й забезпечувати високу рентабельність. Загалом, банківська система продемонструвала адаптивність до воєнних викликів, збереження ліквідності та фінансової стійкості, заклавши основу для подальшого розвитку економіки України.

2.2 Оцінка фінансового стану досліджуваного банку

АТ КБ «ПриватБанк» посідає ключове місце у фінансовій системі України, виступаючи одним із найвпливовіших гравців банківського сектору. Установа була створена у 1992 році. Юридична адреса банку знаходиться у місті Києві (вул. Грушевського, 1д), проте основний офіс фактично функціонує у місті Дніпро за адресою вул. Набережна Перемоги, 30. Власником 100% акцій банку є держава в особі Кабінету Міністрів України [1].

ПриватБанк надає широкий спектр банківських послуг, серед яких – депозитні операції, кредитування, валютно-обмінні транзакції та випуск платіжних карток. Також клієнтам доступні різні види переказів коштів – у готівковій та безготівковій формах.

Однією з найважливіших конкурентних переваг банку є його цифрова екосистема, зокрема онлайн-платформа Приват24, що дозволяє управляти депозитами й кредитами, здійснювати платежі та перекази, оплачувати комунальні послуги, купувати валюту за курсом НБУ, оформлювати страхові продукти чи придбавати квитки.

Крім цього, банк пропонує послуги з відкриття поточних, розрахункових і валютних рахунків, проводить акредитивні й вексельні операції, виконує інкасові доручення. Важливим напрямом роботи є страхове посередництво, а також інвестиційна діяльність – торгівля цінними паперами, робота на фондовому ринку, депозитарні послуги. Окрему увагу приділено зберіганню активів клієнтів – готівки, цінних паперів, коштовностей і документів.

Важливим стратегічним напрямом діяльності залишається підтримка підприємницького сектору через кредитування малого та середнього бізнесу. Надання фінансових ресурсів не тільки допомагає компаніям зберігати робочі місця та забезпечувати власну діяльність, а й прямо впливає на розвиток ключових галузей економіки. Зокрема, фінансування аграрних підприємств сприяє збереженню продовольчої безпеки держави, а кредитування виробничих компаній та сфери послуг створює основу для поступового відновлення економічного потенціалу країни. Таким чином, банк виконує не лише комерційну, а й важливу соціально-економічну функцію.

Стабільні доходи та регулярні виплати дивідендів на користь держави стали можливими завдяки масштабній та системній трансформації, яку пройшов «ПриватБанк» упродовж останніх років. Сьогодні це сучасна, технологічна й ефективна фінансова організація, що дотримується принципів корпоративного управління, приділяє увагу прозорості діяльності, забезпечує підзвітність перед суспільством і демонструє відповідальність за прийняті рішення. Завдяки впровадженню інноваційних рішень та використанню цифрових технологій банк істотно підвищив якість послуг, що дозволяє йому залишатися конкурентоспроможним на українському ринку.

Визначну роль у цьому процесі відіграє незалежна наглядова рада, яка

відповідає за стратегічне планування та контроль ключових напрямів розвитку. У межах діяльності комітету з трансформації банк впроваджує ініціативи, які гармонійно поєднують сучасні технології, міжнародний досвід та високу ділову репутацію з метою створення доданої цінності як для клієнтів, так і для держави загалом

Розмежування повноважень між органами управління гарантує результативне керівництво та належний внутрішній контроль у банківській установі. До ключових органів управління належать відповідні структурні підрозділи, діяльність яких спрямована на підтримку ефективності роботи.

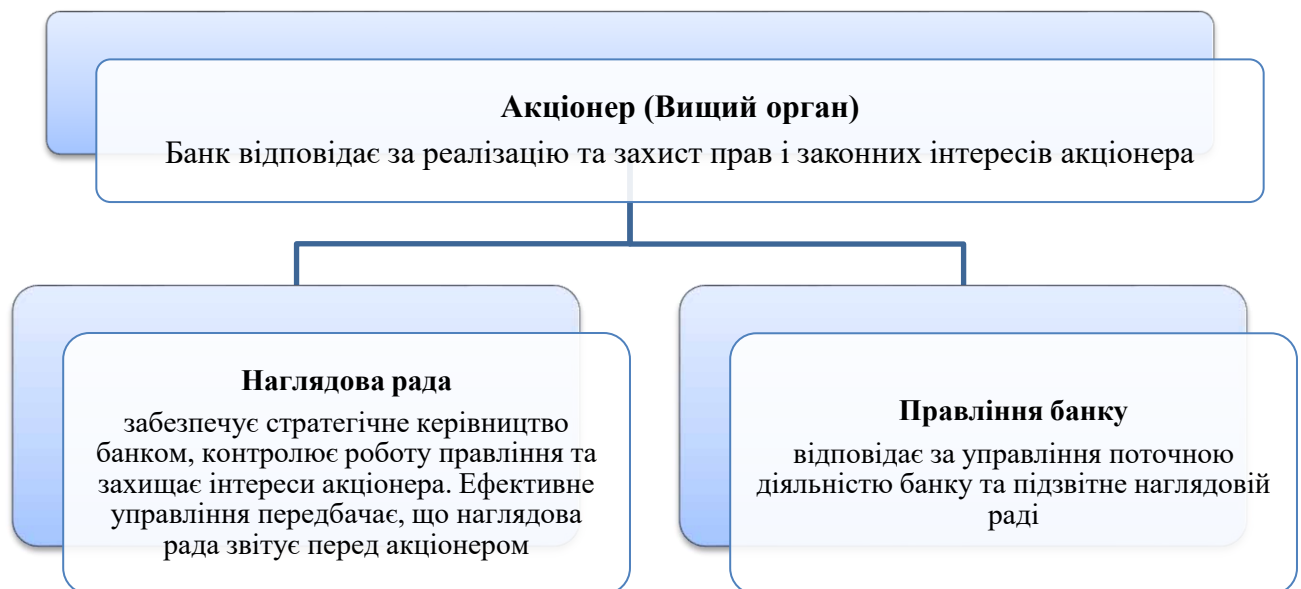

Рисунок 2.1 Організаційна структура АТ «КБ «ПРИВАТБАНК» [38]

Подібна система управління забезпечує дотримання корпоративних принципів та сприяє стабільному функціонуванню банку.

Основними орієнтирами роботи банку є висока якість обслуговування клієнтів, що базується як на дотриманні законодавчих вимог, так і на задоволенні реальних потреб споживачів. ПриватБанк активно стимулює розвиток економіки України завдяки кредитуванню бізнесу та населення, зберігаючи при цьому надійність і якість кредитного портфеля. Водночас значну увагу приділено модернізації банківських продуктів і послуг шляхом впровадження сучасних технологічних рішень, що робить їх зручними та інноваційними. Такі дії забезпечують стабільний фінансовий результат,

своєчасну сплату податків і виплату дивідендів державі як єдиному акціонеру.

У центрі уваги банку залишається клієнт та його потреби. Це стосується як цифрових сервісів, що включають застосування інструментів штучного інтелекту для кращого доступу до фінансової інформації, послуг і освітніх програм, так і фізичної доступності. Банк продовжує оновлення своєї мережі відділень, впроваджуючи принципи безбар'єрності для зручності всіх категорій клієнтів.

У сучасних умовах розвитку банківської системи першочерговим завданням виступає збереження стабільності та забезпечення сталого розвитку як окремих комерційних банків, так і системи загалом. У цьому аспекті особливої ваги набуває якісне управління фінансовим станом, яке є визначальним чинником формування та підтримки фінансової стійкості банківських установ.

Комплексна оцінка фінансових результатів діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2024 роки вимагає детального аналізу структури активів. Це дозволяє визначити найбільш вагомі складові активів, відстежити динаміку їхньої частки в портфелі й оцінити вплив на ліквідність та фінансову стійкість установи. Особлива увага приділяється грошовим коштам і активам, що формують основу надійності банку.

Не менш важливим є аналіз структури пасивів, зокрема співвідношення власного капіталу і зобов'язань. Такий підхід допомагає з'ясувати, наскільки раціонально банк використовує власні й залучені ресурси та як це позначається на його стабільності й здатності підтримувати належний рівень ліквідності.

Таблиця 2.3

Аналіз складу і структури активів АТ КБ «Приватбанк» в 2022-2024рр., млн. грн.

Активи	2022	2022	2024	2024/2022, %	2024-2022, млн грн
Грошові кошти та їх еквіваленти	94 191	152 282	151 768	61,13	57 577
Питома вага, %	17,42	22,40	19,93		
Кредити та аванси банкам	103 837	134 237	86 589	-16,61	-17 248
Питома вага, %	20,14	19,74	11,37		

Продовження табл. 2.3

Активи	2022	2022	2024	2024/2022, %	2024-2022, млн грн
Кредити та аванси клієнтам	68 084	92 019	112 761	65,62	44 677
Питома вага, %	12,60	13,53	14,71		
Інвестиційні цінні папери	239 752	271 847	375 094	56,45	135 342
Питома вага, %	44,35	39,98	49,26		
Інвестиційна нерухомість	2 155	2 340	2 005	-6,96	-150
Питома вага, %	0,40	0,34	0,26		
Основні засоби	5 228	5 127	5 173	-1,05	-55
Питома вага, %	0,98	0,75	0,68		
Інші активи	15 687	18 587	23 428	49,35	7 741
Питома вага, %	2,90	2,73	3,08		
Загальна сума активів	540 596	680 008	761 461	40,86	220 865

Джерело: складене та розраховане автором на основі Додатків А, В, Д

Як видно за даними таблиці 2.3, в складі активів АТ КБ «Приватбанк» найбільша питома вага належить інвестиційним цінним паперам, сума яких зросла майже на 57% протягом досліджуваного періоду і в звітному році їх частка складає майже 50 відсотків, що в чисельному виразі на 135 млрд грн більше цього показника ніж 2 роки тому. Гроші та їх еквіваленти в структурі активів банку посідають друге місце, становлячи 20%, що перевищує показники попереднього року. Якщо порівняти з аналогічним показником за 2022 рік, частка грошових коштів у структурі балансу зросла майже на 60 млрд грн.

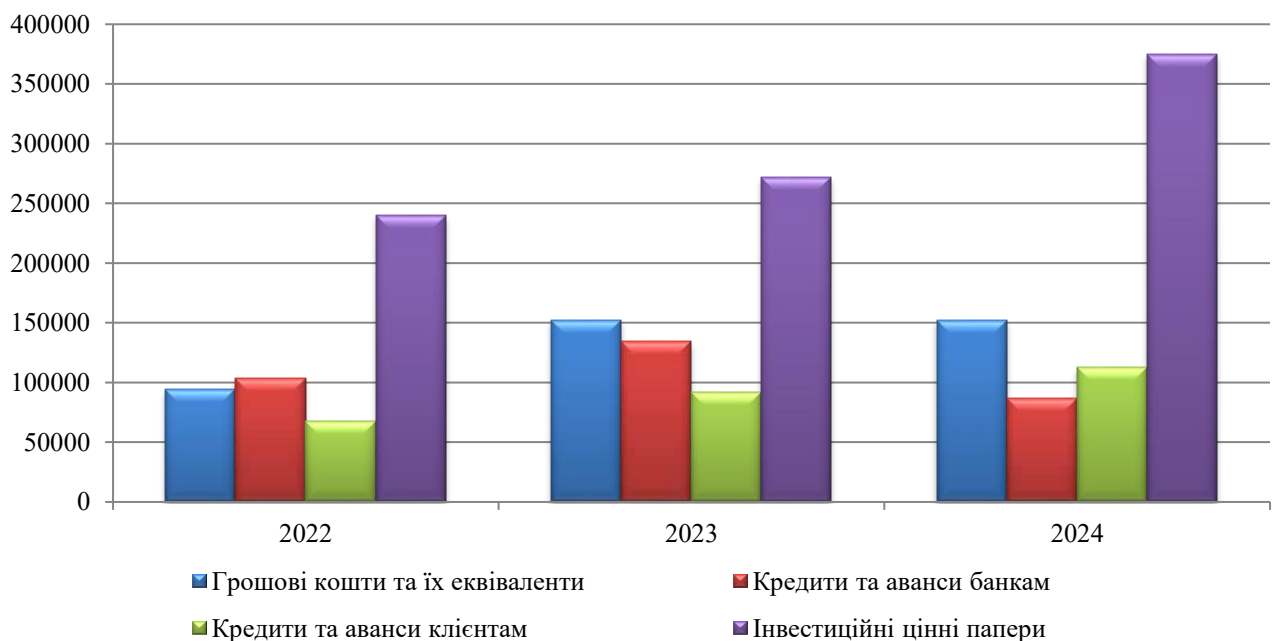

Рис. 2.2 Графічне зображення структури активів АТ КБ «Приватбанк» за 2022-2024 р

Графічне відображення структури активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2024 роки наведено на рисунку 2.2. Згідно з поданими даними, можна спостерігати, що протягом досліджуваного періоду основну частку в активах банку стабільно займають інвестиційні цінні папери, що підтверджується щорічними показниками їхнього домінування у структурі активів.

Відповідний аналіз проведемо і для пасивів розглядуваного банку за вказаний період.

Таблиця 2.4

Аналіз динаміки пасивів АТ КБ «Приватбанк» за 2022-2024рр., млн. грн.

Пасиви	2022	2023	2024	2024/2022, %	2024/2022, млн грн
Статутний капітал	206 060	206 060	206 060	0,00	0
Питома вага, %	38,12	30,30	27,06		
Резервні та інші фонди банку	11 449	12 959	14 847	29,68	3 398
Питома вага, %	2,12	1,91	1,95		
Кошти клієнтів	471 970	555 525	621 596	31,70	149 626
Питома вага, %	91,1	81,7	81,63		
Інші фінансові зобов'язання	2 634	3 038	4 072	54,59	1 438
Питома вага, %	0,49	0,45	0,54		
Інші нефінансові зобов'язання	2 271	2 741	2 884	26,99	613
Питома вага, %	0,42	0,4	0,38		
Загальна сума пасивів	540 596	680 008	761 461	40,86	220 865

Джерело: складене та розраховане автором на основі Додатків А, В, Д

З наведених даних видно, що у 2022-2024 рр. загальна сума пасивів АТ КБ «Приватбанк» зросла на 40,86%, або на 220 865 млн грн, що свідчить про активне розширення ресурсної бази банку. Основну частину пасивів традиційно формують кошти клієнтів, частка яких у 2022 р. становила 91,1%, а у 2024 р. – 81,63%. Незважаючи на зниження питомої ваги, у абсолютному вираженні обсяг коштів клієнтів зріс на 149 626 млн грн, або на 31,7%, що підкреслює довіру населення та бізнесу до банку та його стійке положення на ринку.

Статутний капітал упродовж аналізованого періоду залишався незмінним і становив 206 060 млн грн, однак його частка в загальній структурі пасивів зменшилася з 38,12% у 2022 р. до 27,06% у 2024 р., що пояснюється випереджальними темпами зростання зобов'язань порівняно з власним капіталом. Резервні та інші фонди банку збільшилися на 29,68%, що є позитивним показником, оскільки забезпечує додатковий захист від ризиків та непередбачених збитків. Водночас інші фінансові зобов'язання зросли на 54,59%, а нефінансові – на 26,99%, що свідчить про диверсифікацію залучених ресурсів. Загалом аналіз динаміки пасивів показує стабільність фінансової діяльності банку, здатність ефективно залучати клієнтські кошти та формувати резерви, що створює підґрунтя для подальшого розвитку та підтримання ліквідності.

Ця багатогранна структура доходів забезпечує фінансову стійкість банку та дозволяє ефективно адаптуватися до змін ринку та різних умов економічної діяльності. Під час аналізу фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» за період 2022-2024 років слід акцентувати увагу на тенденціях зміни обсягів чистого процентного доходу установи, а також здійснити розрахунок питомої ваги процентних надходжень і процентних витрат у загальній структурі активів банку. Узагальнені показники цих даних представлено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

**Динаміка чистого процентного доходу в структурі активів АТ КБ
«Приватбанк» за 2022-2024 рр.**

Показник	2022	2023	2024	Відхилення 2024/2022
Процентні доходи, млн грн	43 686	66 238	77 594	33 908
Питома вага, %	8,1	9,74	10,19	
Процентні витрати, млн грн	3 768	6 616	10 706	6 938
Питома вага, %	0,7	0,97	1,41	
Чисті процентні доходи, млн грн	39 918	59 622	66 888	26 970
Питома вага, %	7,38	8,77	8,78	
Активи, всього	540 596	680 008	761 461	220 865

Джерело: складене та розраховане автором на основі фінансової звітності банку

За 2022-2024 рр. спостерігається стійке зростання процентних доходів АТ КБ «ПриватБанк», які збільшилися з 43 686 млн грн у 2022 р. до 77 594 млн грн у 2024 р., що на 33 908 млн грн більше, тоді як їх питома вага в активах зросла з 8,1% до 10,19%. Процентні витрати також істотно зросли – з 3 768 млн грн до 10 706 млн грн, тобто на 6 938 млн грн, що відобразилося у збільшенні їх питомої ваги з 0,7% у 2022 р. до 1,41% у 2024 р. Водночас чистий процентний дохід зріс на 26 970 млн грн, досягнувши 66 888 млн грн у 2024 р. при збереженні стабільної питомої ваги на рівні близько 8,8%. Активи банку у цей період зросли на 220 865 млн грн, з 540 596 млн грн до 761 461 млн грн, що свідчить про збереження збалансованого зростання та ефективне управління ресурсами.

Узагальнюючи результати діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2024 рр., можна зробити висновок, що банк демонструє стійке зростання ключових фінансових показників, зокрема активів, пасивів та чистого процентного доходу. Найбільшу частку в структурі активів посідають інвестиційні цінні папери та грошові кошти, що забезпечує високу ліквідність, тоді як кредитний портфель стабільно зростає. У структурі пасивів домінують кошти клієнтів, що свідчить про збереження довіри населення й бізнесу до установи. Зростання процентних доходів при збереженні збалансованих витрат підтверджує ефективність управління ресурсами. Отже, банк утримує провідні позиції на ринку, зберігаючи прибутковість і фінансову стабільність навіть у складних економічних умовах.

2.3 Аналіз ефективності управління прибутком банку

При аналізі ефективності управління прибутком комерційних банків частіше застосовується підхід, за яким ефективність визначається шляхом підстановки конкретних показників діяльності банку у формули для обчислення відповідних коефіцієнтів. Це дозволяє отримати більш комплексну оцінку результативності управління його діяльністю. Метод коефіцієнтів передбачає

формування системи взаємопов'язаних індикаторів, що здатні найбільш повно відобразити поточний стан та тенденції розвитку банку [7]. Отримані внаслідок такого аналізу коефіцієнти надають можливість робити точніші висновки щодо ефективності управління прибутком у порівнянні з використанням лише абсолютних показників. Визначення ефективності діяльності банку відбувається через аналіз коефіцієнтів прибутковості із застосуванням методу коефіцієнтів, що передбачає такі етапи:

- 1) Проведення розрахунку фактичної прибутковості банку на основі річних фінансових звітів;
- 2) Зіставлення коефіцієнтів із відповідними даними за аналогічні періоди минулих років;
- 3) Виявлення основних тенденцій їх зростання чи зниження;
- 4) Встановлення чинників, що впливають на значення цих коефіцієнтів;
- 5) Формування узагальнених висновків за результатами проведеного аналізу [14].

Завдяки використанню показників прибутковості стає можливим достатньо повно оцінити ефективність функціонування банку. Серед усіх наведених у пункті 1.3 показників особливу значущість мають рентабельність активів, позначена як ROA (return on assets), та рентабельність власного капіталу, відома як ROE (return on equity) [24].

Для подальшого розрахунку цих коефіцієнтів необхідно використати аналіз фінансового стану Приватбанку, який був проведений у попередньому пункті та зібрати показники, необхідні для виконання розрахунків згідно з формулами цих коефіцієнтів.

У таблиці 2.6 представлені основні результати розрахунку коефіцієнтів, необхідних для проведення аналізу ефективності діяльності Приватбанку в період з 2022 по 2024 роки.

Таблиця 2.6

Вихідні дані для розрахунку коефіцієнтів прибутковості

Вхідні показники, млн. грн.	Станом на:			Абсолютне відхилення 2024/2022
	31.12.2022	31.12.2023	31.12.2024	
Чистий прибуток/(збиток)	30198	37765	40141	9943
Власний капітал	66615	84846	99144	32529
Активи	540596	680008	761461	220865
Витрати	10473	10946	11341	868
Процентні доходи за кредитними операціями	43686	66238	77594	33908
Кредитний портфель	250496	274917	283798	33302
Чистий процентний дохід	39918	59622	66888	26970
Процентні витрати	3768	6616	10706	6938
Інший операційний дохід	79585	92121	108224	28639
Чисельність працівників, осіб	18700	20500	19900	1200
Витрати на персонал	10096	10552	12484	2388
Статутний капітал	206060	206060	206060	0

Джерело: розроблено автором за даними джерела [38]

За досліджуваний період спостерігається позитивна динаміка майже за всіма ключовими показниками. Чистий прибуток зріс на 9,9 млрд грн, що свідчить про покращення фінансових результатів та ефективності управління ресурсами. Власний капітал збільшився на 32,5 млрд грн, що вказує на зростання фінансової стійкості та зміцнення позицій банку. Активи за три роки підвищилися на 220,9 млрд грн, що демонструє суттєве розширення масштабів діяльності та нарощування клієнтської бази.

Показники прибутковості від основних операцій також мають позитивну динаміку: процентні доходи за кредитними операціями зросли на 33,9 млрд грн, а чистий процентний дохід – на 27,0 млрд грн. Це свідчить про активізацію

кредитної діяльності та збільшення доходів від основної банківської функції. Водночас процентні витрати підвищилися у 2,8 разів, що частково нівелює позитивний ефект від зростання кредитного портфеля, однак їхній приріст залишається меншим порівняно з доходами.

Кредитний портфель зріс на 33,3 млрд грн, що вказує на поступове нарощування обсягів кредитування навіть в умовах воєнного стану. Значний приріст показав інший операційний дохід (+28,6 млрд грн), що свідчить про диверсифікацію джерел прибутку банку.

Чисельність персоналу коливалася: у 2023 році вона зросла до 20,5 тис. осіб, проте у 2024-му скоротилася до 19,9 тис., що на 1,2 тис. більше порівняно з 2022 роком. При цьому витрати на персонал зросли на 2,4 млрд грн, що може пояснюватися підвищенням рівня оплати праці.

Статутний капітал залишився незмінним на рівні 206,1 млрд грн, що відповідає стабільній політиці власників банку та відсутності потреби у його додатковому збільшенні. Загалом, динаміка показників свідчить про стале зростання прибутковості, розширення діяльності та зміцнення фінансової стійкості банку. Незважаючи на зростання витрат і навантаження на персонал, банк демонструє високий рівень ефективності управління ресурсами та здатність адаптуватися до викликів зовнішнього середовища.

Тепер, провівши невеликий аналіз, маємо змогу підставити значення з таблиці у відповідні формули та отримати інформацію по прибутковості ПриватБанку за досліджуваний період. Результати оформлені у таблицю 2.7.

Таблиця 2.7

**Коефіцієнти прибутковості та ефективності діяльності АТ «КБ
«ПРИВАТБАНК» за 2022-2024 роки**

Показник	Методика розрахунку	Рік			Абсолютне відхилення 2024-2022
		2022	2023	2024	
ROA	<i>Чистий прибуток/Активи</i>	0,056	0,056	0,053	-0,003
ROE	<i>Чистий прибуток/Власний капітал</i>	0,45	0,45	0,41	-0,045
Рентабельність доходів	<i>Чистий прибуток/Операційні доходи</i>	0,38	0,41	0,37	-0,009

Продовження табл. 2.7

Показник	Методика розрахунку	Рік			Абсолютне відхилення 2024-2022
		2022	2023	2024	
Рентабельність витрат	<i>Чистий прибуток/ Витрати</i>	2,89	3,45	3,54	0,649
Рентабельність кредитного портфеля	<i>Процентний дохід/Кредитний портфель</i>	0,16	0,22	0,24	0,076
Чиста процентна маржа	<i>(Процентний дохід – процентні витрати)/ Активи × 100%</i>	6,69	8,77	8,78	2,094
Ступінь залежності фінансового стану банку від інших доходів	<i>Рівень іншого операційного доходу/Активи × 100%</i>	14,72	13,55	14,21	-0,507

Джерело: розроблено автором за даними джерела [38]

Рентабельність активів (ROA) протягом досліджуваного періоду знизилася з 5,6% до 5,3%, що свідчить про певне зменшення ефективності використання активів для формування прибутку. Аналогічна тенденція спостерігається і за показником рентабельності власного капіталу (ROE): він скоротився з 45% у 2022 році до 41% у 2024 році. Це означає, що прибутковість вкладень акціонерів дещо знизилась, хоч і залишається на достатньо високому рівні.

Рентабельність доходів демонструє відносну стабільність: у 2022 році – 0,38, у 2023 році – 0,41, а у 2024 році – 0,37. Незначне зниження цього показника у 2024 році свідчить про скорочення частки чистого прибутку в структурі доходів. Водночас рентабельність витрат значно зросла – з 2,89 до 3,54, що є позитивною тенденцією і підтверджує покращення ефективності управління витратами.

Особливо позитивною є динаміка рентабельності кредитного портфеля, яка підвищилася з 0,16 у 2022 році до 0,24 у 2024 році. Це вказує на зростання ефективності кредитної діяльності та посилення ролі кредитування як ключового джерела прибутку. Аналогічна тенденція спостерігається у показнику чистої процентної маржі: вона зросла з 6,69% до 8,78%, що свідчить про підвищення результативності процентних операцій.

Водночас ступінь залежності фінансового стану банку від інших операційних доходів дещо знизився: з 14,72% у 2022 році до 14,21% у 2024

році. Це говорить про зменшення ролі непроцентних доходів у формуванні загальних результатів діяльності, що можна оцінювати як позитивний сигнал, адже банк більшою мірою спирається на традиційні банківські операції.

У підсумку, результати аналізу свідчать, що АТ «КБ «ПРИВАТБАНК» у 2022-2024 роках демонстрував загалом позитивну динаміку ефективності діяльності. Незважаючи на деяке зниження рентабельності активів та власного капіталу, покращення показників рентабельності витрат, кредитного портфеля та чистої процентної маржі свідчать про ефективне управління ресурсами та підвищення фінансової стійкості банку.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II

У другому розділі було здійснено комплексний аналіз прибутковості банківської системи України та детальне дослідження фінансових результатів і системи управління прибутком АТ «КБ «ПриватБанк».

Дослідження показало, що банківський сектор України загалом зберігає позитивну динаміку прибутковості, незважаючи на високий рівень макроекономічної та політичної нестабільності. Основними чинниками зростання прибутків є відновлення кредитної активності, підвищення процентних ставок, збільшення обсягів комісійних операцій та стабільність ресурсної бази. Водночас серед негативних тенденцій залишаються підвищені кредитні ризики, девальваційний тиск, збільшення резервних відрахувань та збереження функціональних обмежень, пов'язаних із воєнним станом. Загальний аналіз підтверджує, що банківський сектор працює з достатнім запасом міцності, проте рівень його прибутковості значною мірою залежить від зовнішніх факторів.

Оцінка фінансової звітності ПриватБанку виявила стабільність його ключових фінансових показників та здатність підтримувати високий рівень ліквідності, рентабельності та платоспроможності. Структура активів банку свідчить про домінування кредитних операцій та значну частку інвестицій у державні цінні папери, що забезпечує передбачуваність фінансових потоків. Аналіз пасивів засвідчив високу диверсифікацію ресурсної бази, значний обсяг коштів фізичних осіб та зважену політику управління зобов'язаннями. Виявлено, що банк демонструє стійку тенденцію до нарощення чистого прибутку за рахунок оптимізації операційних витрат, розширення доходів від комісійних послуг та ефективної роботи з ризиками.

На основі проведеного аналізу встановлено, що система управління прибутком у ПриватБанку є комплексною та орієнтованою на довгострокову фінансову стійкість. Банк активно використовує методи управління активами і пасивами, підтримує контроль над процентною маржею, проводить політику

диверсифікації джерел доходів та оптимізує витратну частину. Значна увага приділяється управлінню кредитним ризиком, якості портфеля, формуванню резервів і системі внутрішнього контролю. Встановлено, що ключовими факторами зростання прибутку є збільшення обсягів комісійних операцій, розвиток дистанційних сервісів, покращення операційної ефективності та грамотне управління процентною політикою. Разом із тим потребують подальшого вдосконалення напрями управління ризиками, підвищення ефективності структури активів та розширення продуктового портфеля в умовах підвищеної невизначеності ринку.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ В БАНКУ

3.1 Адаптація зарубіжного досвіду щодо підвищення прибутковості банків

Наприкінці ХХ століття Україна обрала курс на європейську інтеграцію. Уже в Угоді про партнерство і співробітництво між нашою державою та Європейськими Співтовариствами і їхніми країнами-членами було закріплено положення щодо взаємодії у фінансовій сфері. Головною метою цього співробітництва визначалося поступове наближення України до міжнародних систем взаємних розрахунків. Для досягнення зазначених цілей передбачалася технічна допомога, спрямована на розвиток банківських послуг, формування спільного ринку кредитних ресурсів і включення нашої країни до світової системи міжбанківських розрахунків [36].

Важливим етапом у процесі євроінтеграції стало підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом і його державами-членами (далі – Угода про асоціацію). У цьому документі Україна зобов'язалася гармонізувати власне законодавство із законодавством ЄС, зокрема в банківському секторі, який визначається одним із ключових для забезпечення подальшого соціально-економічного розвитку. Адаптація законодавства передбачає приведення національної нормативно-правової бази у відповідність до *acquis communautaire*. Для реалізації положень Угоди Кабінетом Міністрів було затверджено план дій, а головними виконавцями у фінансовій сфері виступили Національний банк України, Міністерство фінансів та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб.

Крім того, завдяки системі урядового моніторингу «Пульс Угоди» з'явилася можливість відслідковувати прогрес у виконанні майже двох тисяч завдань програми, включно з фінансовим блоком. Моніторинг демонструє як щорічні результати, так і загальну динаміку реалізації положень Угоди,

починаючи з 2014 року. Станом на 20 жовтня 2024 року рівень виконання завдань фінансового напрямку Угоди про асоціацію становив 72% [39].

Слід зазначити, що непохитне прагнення українського суспільства стати повноправною частиною Європейського Союзу та відповідати його цінностям було помічене на міжнародному рівні. У результаті цих зусиль сталось історичне рішення – 23 червня 2022 року Україна офіційно отримала статус кандидата на членство в ЄС, що підкреслило необхідність не зменшувати темпи реформ та послідовно виконувати взяті на себе зобов'язання.

Відповідно до цього, НБУ, як головний регулятор фінансового сектору, повинен забезпечити впровадження європейських стандартів у національне законодавство. Це, зокрема, стосується системи банківського нагляду та регулювання, функціонування платіжної інфраструктури, поступової лібералізації руху капіталу й платіжних операцій, удосконалення механізмів захисту прав споживачів банківських послуг, протидії відмиванню незаконно отриманих коштів і фінансуванню тероризму, а також забезпечення належного рівня інформаційної безпеки та кіберзахисту у банківському секторі [26].

Одним із перших кроків на шляху імплементації європейських норм стало прийняття Директиви 2013/36/ЄС, що регулює доступ до діяльності кредитних установ і інвестиційних форм, встановлює правила пруденційного нагляду компетентних органів згідно з Регламентом ЄС №575/2013, а також визначає вимоги до оприлюднення інформації у сфері пруденційного нагляду. Крім того, у червні 2021 року було ухвалено Закон України №1587-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо вдосконалення організації корпоративного управління в банках та інших аспектів функціонування банківської системи».

Цей закон є комплексним нормативно-правовим документом, розробленим на основі Принципів корпоративного управління для банків Базельського комітету. Його основні нововведення спрямовані на посилення колективної відповідальності ради та правління банку, підвищення рівня їхньої особистої відповідальності, запровадження чітких кваліфікаційних вимог до керівного складу, запровадження трирівневої системи внутрішнього контролю, а

також обов'язкове створення спеціалізованих комітетів ради – з управління ризиками, аудиту та винагород, які мають очолювати різні незалежні директори [20].

У процесі регулювання капіталу банків ключовими нормативними документами стали Директива 2013/36/ЄС та Регламент 575/2013. Однією з головних інновацій стало запровадження структури капіталу, яка дозволяє оцінювати достатність капіталу з урахуванням перспективного розвитку та забезпечувати ліквідність відповідно до стратегії діяльності банку.

У 2020 році було встановлено вимогу для банків проводити розрахунок мінімального операційного ризику станом на 1 січня та 31 серпня кожного року. Відповідно до Положення про порядок визначення банками України мінімального розміру операційного ризику, починаючи з 2021 року, банки мають здійснювати цей розрахунок і подавати результати до НБУ у рамках звітності.

Крім того, відбуваються часткові зміни у структурі Національного банку України та розширення його повноважень. Зокрема, НБУ отримує право оцінювати ефективність управління банків, визначати колективну придатність ради та правління, тимчасово обмежувати права власників істотної участі у банках у разі виявлення фінансових або репутаційних недоліків, вимагати відчуження корпоративних прав, вести рахунки умовного зберігання (ескроу), формувати буфери капіталу відповідно до європейських норм тощо. Очевидно, що успіх стабілізації ринку та запобігання кризовим ситуаціям значною мірою залежатиме від дієвості та коректності реалізації цих повноважень, без надмірного втручання або неправомірних рішень з боку посадових осіб НБУ [31].

Не менш важливим є і запровадження ризикоорієнтованого підходу для нагляду, передбаченого Законом №1587-ІХ, що дозволяє Національному банку своєчасно виявляти окремі ризики та встановлювати додаткові вимоги до банків для запобігання майбутній неплатоспроможності. Також Правлінням НБУ було затверджено Положення про порядок визначення банками

мінімального розміру ринкового ризику, відповідно до якого банки з 30 квітня 2024 року зобов'язані розраховувати цей показник і подавати статистичну звітність до регулятора. Формула розрахунку включає оцінку процентного ризику торгової книги, фондового, валютного та товарного ризиків, які множаться на відповідні коефіцієнти та підсумовуються [30].

З метою повної імплементації Директиви 2013/36/ЄС, Регламенту 575/2013 та Делегованого регламенту 2021/923 Україна внесла зміни до положень, що регулюють політику винагороди членів органів управління та осіб, які мають суттєвий вплив на діяльність банків. Зокрема, Національним банком було затверджено Положення про політику винагороди в банку, що має на меті забезпечити стійкий розвиток банківської системи, ефективну систему управління ризиками та контроль над розміром винагороди, унеможливаючи одночасне отримання надмірної винагороди та прийняття банками неприйнятних ризиків.

Документ визначає осіб, які мають вплив на ризики банку та право на винагороду, а також регламентує порядок виплати:

- змінна частина винагороди за фінансовий рік для члена органу управління або впливової особи не може перевищувати 100% фіксованої винагороди за той самий рік;
- не менше 50% змінної винагороди має виплачуватися у вигляді негрошових інструментів;
- 40% і більше змінної винагороди може бути відстрочено на строк до 4 років [32].

Крім того, було затверджено Положення про порядок визначення банками розміру регулятивного капіталу, яке передбачає трирівневу структуру: капітал I рівня, додатковий капітал I рівня та капітал II рівня. Положення регламентує порядок розрахунку капіталу, вимоги до його компонентів, умови надання дозволів від НБУ та враховує зміни, внесені до Регламенту (ЄС) № 648/2012, відповідно до норм Регламенту Європейського Парламенту і Ради №575/2013. Було впроваджено поетапний тестовий режим розрахунку капіталу,

а з 5 серпня 2024 року банки зобов'язані розраховувати регулятивний капітал у повній відповідності до цього Положення [33]. Ці новації спрямовані на посилення стійкості банківської системи України.

Таким чином, банківська сфера є ключовою ланкою економіки країни та важливою складовою інтеграції України до єдиного фінансового ринку ЄС. Значна частина українського банківського законодавства вже приведена у відповідність із нормами ЄС, зокрема щодо імплементації Директиви 2013/36/ЄС, Директиви 2002/87/ЄС та Директиви 2001/24/ЄС, що стосуються пруденційного нагляду та регулювання банків. Під час адаптації законодавства слід враховувати й недоліки банківської системи ЄС, фінансові кризи, часті зміни у правовому регулюванні та особливості українських суспільно-правових відносин. Інтеграція української банківської системи до ЄС забезпечить її стабільність та підвищить конкурентоспроможність на міжнародному ринку банківських послуг, але лише за умови ефективного впровадження імплементованих норм.

3.2 Шляхи удосконалення стратегії управління прибутком вітчизняних банків

Фінансування економічного розвитку країни значною мірою залежить від стану банківського сектору. Нині банківська система стикається з численними викликами, пов'язаними з економічною кризою, тривалим військовим конфліктом на сході України та політичними суперечками. Основні проблеми включають нестабільність фінансового середовища, зниження рівня довіри населення, непослідовність дій Національного банку України та управлінські помилки, що негативно відбивається на прибутковості банків.

Для підтримки стабільного рівня прибутку та залучення нового капіталу банки повинні підвищувати обсяги та якість наданих послуг, оптимізувати витрати та впроваджувати сучасні банківські технології. Прибуток є одним із

ключових показників ефективності діяльності банків і може слугувати критерієм оцінки конкурентоспроможності на ринку.

Отримання збитків негативно впливає не лише на окремих банків, а й на всю банківську систему. Сьогодні суспільство демонструє низький рівень довіри до Національного банку як регулятора фінансової сфери [26]. Через інфляційні процеси та коливання курсу гривні банки змушені нарощувати обсяги операцій для підтримки прибутковості. Водночас кредитування реального сектору залишається ризикованим через низьку рентабельність, тому банки віддають перевагу більш безпечним методам отримання доходу, зокрема інвестуванню в ОВДП та депозитні сертифікати НБУ, що забезпечують стабільний відсотковий дохід.

Таким чином, банківська система часто обмежує власний розвиток та розвиток економіки в цілому, уникаючи кредитування реального сектору навіть за наявності помірної ризику, який міг би стимулювати економічне зростання. Як зазначалося у попередніх розділах, прибутковість банківських установ значною мірою залежить від ефективного використання власних та залучених коштів [18].

З цього випливає, що для підвищення рентабельності як окремих банків, так і всього сектору необхідно постійно аналізувати можливості оптимізації структури активних операцій та покращувати співвідношення між інвестиційними та кредитними операціями.

Одним із додаткових заходів підвищення фінансової ефективності банківської системи є регулювання депозитних рахунків та короткострокових зобов'язань. Рациональне розміщення банківських коштів сприятиме фінансовій стабільності та дозволить зменшити конфлікт між прибутковістю, рівнем ризику та ліквідністю банків [8].

За останні роки спостерігається зменшення кількості банківських установ в Україні (див. табл. 2.1), що пояснюється низкою факторів:

- 1) Посилення регуляторних вимог. НБУ у 2023-2025 рр. уточнював пруденційні вимоги: оновлював правила розрахунку регулятивного капіталу,

вводив/коригував капітальні буфери та вимагав від банків внутрішніх оцінок достатності капіталу (ІСААР). При цьому регулятор у постановах 2024-2025 рр. актуалізував підхід до врахування прибутку в капіталі, порядку формування буферів та мінімальних нормативів. Для багатьох малих і середніх фінансових установ це означало потребу в додатковому капіталі або партнерстві/злитті. Таким чином, регуляторні вимоги – прямий стимул до консолідації [2; 11; 26].

2) Війна як джерело екзогенного шоку (операційні та кредитні ризики). Повномасштабна війна різко підвищила кредитні ризики (пошкодження активів, зниження платоспроможності позичальників), ускладнила операційну роботу в деяких регіонах, змінила локалізацію депозитів і призвела до перегляду бізнес-моделей. Через це слабкіші банки опинилися під більшою потребою в докапіталізації або були змушені припинити діяльність/об'єднатися з більшими гравцями. Наукові дослідження та огляди вказують на значний вплив війни на структурні зміни в секторі [3; 12].

3) Економія масштабу та зростання вартості регуляторної відповідності. Запровадження складніших правил (звітність, внутрішній контроль, KYC/AML, stress-testing, IT-витрати на кіберзахист тощо) робить bank-run-resistant бізнес дорожчим. Малі банки часто не мають ресурсів для підтримки сучасних систем відповідності, тож природною реакцією стає злиття з більшими гравцями або продаж/закриття. Це підтверджують як регуляторні звіти НБУ, так і академічні статті про трансформацію банківської регуляції в Україні [1; 4].

4) Вихід російських/небажаних власників і санкційний тиск. Після 2014 і особливо після 2022 року відбулася ліквідація/націоналізація частини російського банківського бізнесу в Україні або їх продаж/реорганізація під впливом санкцій та політики. Це зменшило кількість окремих юридичних осіб у секторі. Крім того, деякі іноземні власники скорочували присутність через ризики і логістику [40].

5) Політика стабілізації та міжнародна підтримка виступають не лише допомогою, але й спричиняють реструктуризацію. Міжнародні програми допомоги (World Bank/IFC, донори) та підтримка ліквідності НБУ допомогли

уникнути масових крахів, проте водночас сприяли стандартизації і переформатуванню ринку у бік менше, але стійкіше капіталізованих установ. Частина слабких банків була об'єднана або переведена в процедури припинення діяльності з метою мінімізації суспільних ризиків [4].

Для подальшого розвитку економіки України структура банківського сектору за формою власності є дещо невідповідною. На банківському ринку, з точки зору акумуляції економічних ресурсів та їх ефективного розміщення в активах, переважають державні банки та банки із закордонним капіталом [37].

За даними Міжнародного валютного фонду, враховуючи показники рентабельності, українські банки займають одне з останніх місць серед банківських систем Європи. Такий результат сформувався протягом декількох років через збиткову діяльність банків із іноземним капіталом та одного державного банку – Українського банку реконструкції та розвитку у 2019 році. Протягом останніх років банківський сектор України зазнавав збитків, і лише з 2018 року спостерігається стабільна позитивна динаміка. Велика кількість банків наразі перебуває на межі ризику [43].

Незважаючи на позитивні тенденції у прибутковості, державні банки продовжують демонструвати недостатню операційну ефективність. Періодично в них виникають розбіжності між фактичними процентними доходами та нарахованими доходами. Ця ситуація також пов'язана з іншою критичною проблемою банківської системи – наявністю проблемних кредитів у портфелях практично всіх комерційних банків. Ситуація підкреслює необхідність постійного обмеження та контролю частки таких позик відносно загальної суми виданих кредитів та допустимого рівня кредитного ризику.

Причинами тривалого існування проблеми стали недостатня увага українських банків до управління кредитними ризиками та ризиками ліквідності. Це призвело до зростання обсягів проблемних заборгованостей у кредитних портфелях та нездатності банків своєчасно виконувати свої зобов'язання [9].

Серед основних факторів, які обмежують здатність банківського сектору збільшувати прибутковість, виділяють:

- військову агресію РФ і її наслідки для банківської системи та економіки загалом;
- надмірну присутність іноземного капіталу у банківському секторі;
- зменшення кредитного портфеля та скорочення кредитної активності банків, незважаючи на потребу у фінансуванні внутрішніх економічних потреб [20].

На основі аналізу прибутковості банківського сектору України можна рекомендувати НБУ реалізувати такі заходи:

- завершення виведення проблемних банків із ринку за допомогою відповідного механізму [18];
- впровадження капіталовкладень відповідно до вимог Базеля II для всіх банків;
- скорочення кількості банків, сформованих за рахунок іноземного капіталу;
- розробка стимулів для надання кредитів підприємствам різних розмірів та форм власності;
- збільшення гарантованої державою суми для відшкодування вкладів фізичних осіб, що сприятиме підвищенню довіри населення до банківських установ.

Однак рекомендації не повинні обмежуватися лише НБУ, оскільки в банківській сфері функціонують й інші фінансові установи. Для підвищення прибутковості комерційних банків України слід виконати такі завдання:

- детально аналізувати фінансові можливості позичальників. Згідно з даними НБУ, українські банки застосовують широкий спектр методів оцінки ймовірності дефолту та потенційних втрат, особливо за іпотечними та споживчими кредитами. Система оцінки потребує оптимізації та удосконалення, оскільки, за останніми дослідженнями, багато установ досі

мають труднощі з визначенням очікуваних збитків на основі статистичних даних;

- систематично підвищувати ефективність роботи з непрацюючими кредитами [9]. Такі кредити зазвичай підлягають реструктуризації відповідно до закону «Про фінансову реструктуризацію», проте прогрес у цій сфері відбувається повільно, а кількість боржників, які не виконують свої зобов'язання, залишається високою. Для покращення ситуації варто активніше залучати координаційні та кредитні комітети, що забезпечують механізм позасудової реструктуризації фінансових зобов'язань;

- банки, які тривалий час зазнають збитків або не досягають запланованого прибутку, повинні переглянути стратегію діяльності. Необхідно пришвидшити відновлення прибутковості шляхом скорочення операційних витрат та оптимізації винагород керівництва і персоналу;

- оптимізувати управління непрофільними активами, набутими під час кризових періодів [27]. Під час стягнення заставних майнових активів у кризові роки банки значно збільшили портфель таких активів. Понад половина з них не генерує прибутку, але потребує значних витрат на обслуговування.

Таким чином, попри складну економічну ситуацію, банківський сектор України поступово відновлюється, хоча темпи зростання економічних показників та активів банків залишаються нестійкими. НБУ має зосередитися на проведенні реформ, які забезпечать макроекономічну стабільність та створять стимули для кредитування економіки, що сприятиме довгостроковому зростанню. Дослідження НБУ свідчать про позитивні тенденції у кредитуванні економіки та підвищенні прибутковості державних і приватних банків.

На сьогодні пріоритетним завданням є скорочення кількості банків із значним іноземним капіталом. Одночасно комерційні банки повинні підвищувати ефективність своєї діяльності шляхом поступового формування та поповнення резервів, а також удосконалення методів оцінки кредитних ризиків. Значна кількість банків зазнавала або продовжує зазнавати збитків через недооцінку втрат від знецінення кредитів, що негативно впливає на формування

резервів. Реалізація запропонованих заходів сприятиме довгостроковому підвищенню прибутковості як банківського сектору загалом, так і окремих банків, що в ньому функціонують.

3.3 Пропозиції щодо мінімізації ризиків в процесі управління прибутком досліджуваного банку

У сучасних умовах господарювання ризик є невід'ємною складовою банківської діяльності. У процесі управління прибутком жодна установа не може уникнути впливу внутрішніх та зовнішніх чинників, які обумовлюють невизначеність і формують потенційні загрози фінансовим результатам. Прибутковість банку, будучи інтегральним показником ефективності, безпосередньо залежить від здатності менеджменту не лише нарощувати доходи та оптимізувати витрати, але й вчасно ідентифікувати ризики, що здатні нівелювати досягнутий результат.

Для системно важливих банків, таких як АТ КБ «ПриватБанк», проблема управління ризиками має стратегічне значення. Високий рівень кредитного портфеля, активна участь у валютних і платіжних операціях, масштабна клієнтська база та ключова роль у національній фінансовій системі зумовлюють необхідність створення комплексної системи ризик-менеджменту. Її завдання полягає не лише у зменшенні ймовірності виникнення збитків, але й у забезпеченні стабільності прибутковості у довгостроковій перспективі.

Першочерговим кроком у цьому напрямі є чітка ідентифікація основних груп ризиків, які найбільше впливають на фінансовий результат банку. До таких належать кредитний, процентний, валютний, ринковий, операційний та репутаційний ризики. Кожен із них має специфіку виникнення та потребує використання окремих методів нейтралізації. Водночас важливо враховувати, що ризики взаємопов'язані: наприклад, зростання кредитного ризику може призвести до зниження рентабельності активів і водночас підвищити репутаційні загрози у разі невиконання банком зобов'язань перед вкладниками.

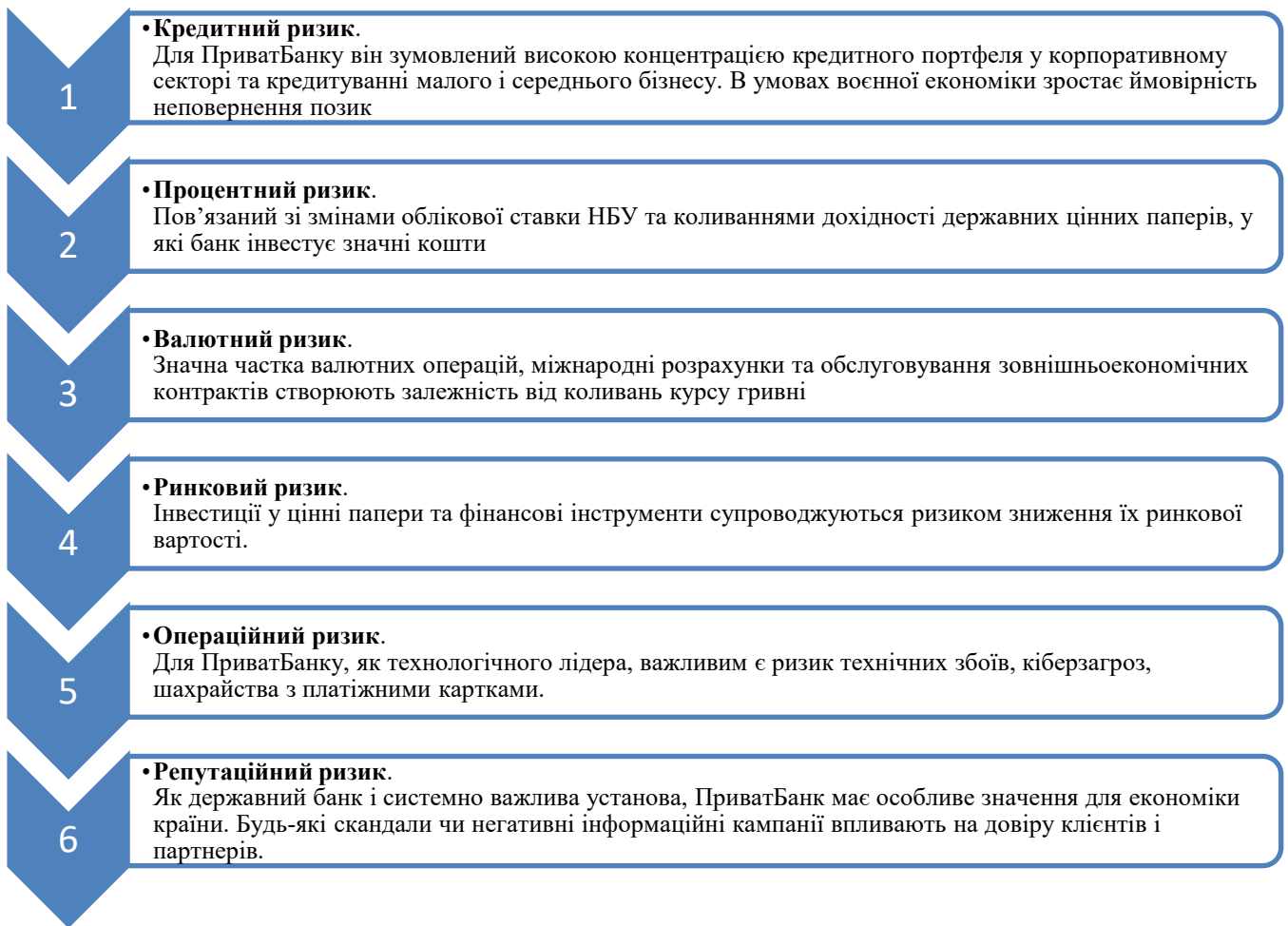

Рис. 3.1 Ключові ризики, що впливають на прибутковість ПриватБанку

Джерело: побудоване автором

Управління кредитним ризиком передбачає застосування системи попереднього аналізу позичальників, диверсифікацію портфеля та активну роботу з проблемною заборгованістю. Зменшення процентного ризику можливе завдяки збалансуванню активів і пасивів за строками та використанню похідних фінансових інструментів. Для валютного ризику ключовим інструментом є хеджування відкритої позиції, тоді як ринковий ризик вимагає формування диверсифікованого інвестиційного портфеля і регулярного stress-testing.

Окрему групу становлять операційні та репутаційні ризики. Вони значною мірою зумовлені цифровізацією банківських послуг і масштабною присутністю банку у фінансовому просторі. Для їх мінімізації необхідним є розвиток систем кіберзахисту, створення резервних каналів комунікації та прозора політика взаємодії з клієнтами і державою.

Важливим є те, що мінімізація ризиків не може обмежуватися реактивними заходами. Вона має носити проактивний характер, тобто передбачати запобіжні дії ще до моменту виникнення негативних подій. Такий підхід дозволяє забезпечити не лише стійкість банку, а й стабільність його прибутковості.

З метою систематизації запропонованих заходів доцільно подати їх у вигляді узагальненої таблиці, яка відображає основні види ризиків, інструменти їх мінімізації та очікувані результати від впровадження.

Таблиця 3.1

Інструменти мінімізації ризиків у АТ «КБ «ПРИВАТБАНК»

Вид ризику	Інструмент мінімізації	Очікуваний результат
Кредитний	удосконалення оцінки позичальників; диверсифікація кредитного портфеля; реструктуризація проблемних боргів; використання державних гарантій	зниження частки неповернених кредитів, підвищення надійності кредитного портфеля
Процентний	узгодження строків активів і пасивів; встановлення внутрішніх меж коливання процентних ставок; використання страхових механізмів від зміни ставок	стабільність чистого процентного доходу, збереження прибутковості
Валютний	обмеження відкритої валютної позиції; регулярний моніторинг курсових ризиків; укладання угод для страхування валютних коливань	зменшення збитків від зміни валютних курсів, збереження конкуренто- спроможності
Ринковий	диверсифікація інвестиційного портфеля; контроль обсягів вкладень у ризикові активи; проведення розрахунків можливих втрат у різних сценаріях	скорочення коливань доходів від інвестиційної діяльності
Операційний	розвиток систем захисту інформації; резервні канали зв'язку; навчання персоналу щодо запобігання шахрайству; внутрішній контроль операцій	безперервність роботи банку, зменшення ймовірності технічних збоїв та шахрайства
Репутаційний	прозоре розкриття фінансової інформації; активна робота з клієнтами та суспільством; швидке реагування на інформаційні ризики	зміцнення довіри клієнтів і партнерів, підвищення іміджу банку

Джерело: побудоване автором

Загалом, можна підсумувати, що ефективне управління прибутковістю банку нерозривно пов'язане із системною роботою з мінімізації ризиків, оскільки саме вони формують основні загрози стабільності фінансових результатів. Для системно важливих установ, до яких належить АТ КБ «ПриватБанк», це питання набуває особливої актуальності, адже масштабність

діяльності, багатомільйонна клієнтська база та стратегічна роль у фінансовій системі держави зумовлюють необхідність комплексного підходу до ризик-менеджменту. Запропоновані інструменти, серед яких удосконалення оцінки позичальників, диверсифікація кредитного портфеля, збалансування активів і пасивів, розвиток систем кіберзахисту та прозора інформаційна політика, мають не лише практичну значимість, але й стратегічний вимір, адже їх реалізація дозволяє зменшити ймовірність фінансових втрат, зміцнити довіру клієнтів та інвесторів, а також забезпечити стійкість прибутковості в умовах високої невизначеності зовнішнього середовища. Варто наголосити, що управління ризиками має носити не реактивний, а проактивний характер, що передбачає завчасне виявлення потенційних загроз і розробку запобіжних заходів. Такий підхід формує міцне підґрунтя для стабільної роботи банку, сприяє підвищенню його конкурентоспроможності та дозволяє не лише зберігати поточний рівень прибутковості, а й забезпечувати її зростання у довгостроковій перспективі.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III

У третьому розділі було розроблено практичні рекомендації щодо підвищення ефективності управління прибутком банку та впровадження інструментів, спрямованих на зміцнення фінансової стійкості в умовах нестабільного економічного середовища.

Запропоновані заходи свідчать про необхідність трансформації підходів до управління активами й пасивами з метою підвищення їх адаптивності до ринкових змін. Обґрунтовано, що ефективне управління фінансовими ресурсами повинно передбачати оптимізацію структури активів, диверсифікацію джерел фінансування, удосконалення механізмів управління ліквідністю та посилення контролю за ризиковими операціями. Покращення структури ресурсної бази, підвищення якості кредитного портфеля, активніше використання інструментів ринку капіталу й розширення спектра банківських продуктів формують підґрунтя для стабільного нарощення прибутку.

Проведений аналіз довів, що для підвищення фінансового результату банк має зосередити увагу на розвитку комісійних послуг, масштабуванні дистанційних каналів обслуговування, автоматизації операційних процесів і мінімізації неефективних витрат. Акцентовано, що системна робота зі зменшення собівартості послуг, оптимізація бізнес-процесів і впровадження цифрових технологій істотно підвищують конкурентні позиції та сприяють зростанню чистого прибутку. Додатковий ефект забезпечує посилення маркетингової активності, підвищення клієнтоорієнтованості та гнучка тарифна політика.

У розділі обґрунтовано, що ефективне управління ризиками є обов'язковою умовою стабільності прибутковості банку. Рекомендовано посилити моніторинг кредитного ризику, впровадити сучасні методики оцінювання платоспроможності клієнтів, активізувати роботу з проблемною заборгованістю та структуризацією портфеля. Наголошено на важливості розвитку системи стрес-тестування, управління процентним і валютним

ризиком, удосконалення внутрішніх політик і процедур, що забезпечують своєчасне реагування на зміни ринкових умов.

Узагальнення запропонованих рекомендацій підтвердило, що їх реалізація створює реальні передумови для зміцнення фінансової стійкості банку, забезпечення стійкого зростання прибутку та підвищення ефективності його управління. Інтеграція заходів із оптимізації ресурсної бази, підвищення операційної ефективності та вдосконалення системи ризик-менеджменту дозволяє сформувавши сучасну модель управління прибутковістю, здатну забезпечити конкурентоспроможність банку в умовах нестабільної економічної ситуації.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження сформульовано такі основні висновки:

1. Розкрито економічну сутність прибутку банку. Встановлено, що прибуток є інтегральним показником ефективності діяльності банківської установи, оскільки поєднує результати всіх напрямів – кредитних, депозитних, інвестиційних, валютних та комісійних операцій. Він забезпечує фінансову стійкість, формує можливості для розвитку та задоволення інтересів акціонерів і клієнтів.

2. Проаналізовано методичні підходи до оцінки прибутковості. Найбільш практичне значення мають коефіцієнтний, факторний та порівняльний аналіз. Система коефіцієнтів (ROA, ROE, рентабельність доходів і витрат, чиста процентна маржа) дозволяє об'єктивно оцінити ефективність діяльності банку, факторний аналіз допомагає визначати причини змін фінансових результатів, а порівняльний підхід дає можливість простежити динаміку та зіставити результати з іншими установами.

3. Досліджено фінансовий стан і прибутковість АТ «КБ «ПриватБанк». Виявлено, що банк зберігає позитивну динаміку прибутковості навіть за складних макроекономічних умов. Серед його сильних сторін – значна ресурсна база, стійкі позиції на ринку платіжних послуг, інноваційні цифрові рішення. Водночас визначено проблемні аспекти: концентрація на окремих сегментах кредитування та висока чутливість до зовнішніх факторів.

4. Оцінено ефективність системи управління прибутком банку. Показано, що на фінансові результати найбільше впливають кредитний та процентний ризики, а також валютний, ринковий, операційний та репутаційний. Їх наявність зумовлює потребу у вдосконаленні ризик-менеджменту та посиленні контролю за основними напрямками діяльності.

5. Узагальнено зарубіжний досвід управління прибутковістю банків. Доведено доцільність використання сучасних інструментів, таких як

економічна додана вартість (EVA), прибутковість з урахуванням ризику (RAROC), системи стрес-тестування. Вони забезпечують більш об'єктивну оцінку ефективності та враховують можливі сценарії розвитку подій.

6. Сформовано практичні рекомендації для ПриватБанку. Запропоновано вдосконалення оцінки позичальників, диверсифікацію кредитного портфеля, реструктуризацію проблемних боргів; оптимізацію структури активів і пасивів за строками; хеджування валютних ризиків та встановлення лімітів відкритої позиції; диверсифікацію інвестиційного портфеля; розвиток кіберзахисту та систем внутрішнього контролю; підвищення прозорості та довіри через активну комунікацію з клієнтами.

Таким чином, мета дипломної роботи досягнута, усі поставлені завдання виконані. Теоретичні узагальнення та практичні результати дозволили визначити ключові напрями оптимізації управління прибутком у ПриватБанку, що сприятиме підвищенню його ефективності, стійкості та конкурентоспроможності. Запропоновані рекомендації можуть бути використані не лише у діяльності досліджуваного банку, але й стати основою для підвищення стабільності банківської системи України загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Banking Regulation 2025. *Chambers and partners*: веб-сайт. URL: <https://practiceguides.chambers.com/practice-guides/banking-regulation-2025/ukraine/trends-and-developmens> (дата звернення 13.04.2025)
2. Impacts of the Russian invasion of Ukraine on financial market conditions and resilience. *OECD*: веб-сайт. URL: <https://share.google/hLQy8abggnRyu3aJT> (дата звернення 19.09.2025)
3. The impact of the war on banking in Ukraine. *ResearchGate*: веб-сайт. URL: https://www.researchgate.net/publication/376731302_The_impact_of_the_war_on_banking_in_Ukraine (дата звернення 17.08.2025)
4. Transformation of the Ukrainian banking system regulation: a new horizon of compliance with the international framework. *Business Perspectives*: веб-сайт. URL: <https://www.businessperspectives.org/index.php/journals/banks-and-bank-systems/issue-335/transformation-of-the-ukrainian-banking-system-regulation-a-new-horizon-of-compliance-with-the-international-framework> (дата звернення 07.10.2025)
5. Банки заробили 100 млрд грн. Що допомогло сектору збільшити прибутки. *NV*: веб-сайт. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/finance/ukrajinski-banki-zbilshili-pributki-na-chvert-u-2024-roci-novini-ukrajini-50491523.html> (дата звернення 04.07.2025)
6. Банки України отримали за півроку 78 млрд грн прибутку: що стало головним двигуном зростання. *FINTECO*: веб-сайт. URL: <https://finteco.com.ua/article/22264-banky-ukrainy-otrymaly-za-pivroku-78-mlrd-hrn-pributku-shcho-stalo-holovnym-dvyhunom-zrostannia/> (дата звернення 14.07.2025)
7. В українських банках продовжує зростати рівень проблемних кредитів. *УНІАН*: веб-сайт. URL: <http://economics.unian.ua/finance/1368039-v->

ukrajinskih-bankah-prodovjue-zrostatiriven-problemnih-kreditiv.html (дата звернення 23.09.2025)

8. Волкова Н. І., Гаврікова А. В. Інноваційна кредитна політика банку: формування і реалізація: монографія. 2014.

9. Господарський кодекс України. URL: https://ips.ligazakon.net/document/t030436?an=650&ed=2006_05_13 (дата звернення 01.10.2025)

10. Груздевич У. Я. Проблеми розвитку комерційних банків на регіональному рівні. *Регіональна економіка*. 2008. Випуск №2. С. 59-66.

11. Звіт про фінансову стабільність, грудень 2024 року. *НБУ*: веб-сайт. URL: <https://share.google/zuzXEff3svPwvKE7z> (дата звернення 12.07.2025)

12. Звіт про фінансову стабільність, червень 2025 року. *НБУ*: веб-сайт. URL: <https://share.google/GDuP3bQYvkEm5KfME> (дата звернення 07.07.2025)

13. Здійснено чергові кроки для наближення банківського регулювання до стандартів ЄС. *НБУ*: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zdiysneno-chergovi-kroki-dlya-nablijennya-bankivskogo-regulyuvannya-do-standartiv-yes> (дата звернення 13.06.2025)

14. Катан Л. І., Плахотник М. С. Прибутковість комерційного банку та її підвищення. *Агросвіт*. 2018. № 21. С. 3-6.

15. Кількість банків в Україні (2008-2025). *Мінфін*: веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/> (дата звернення 11.10.2025)

16. Ковбасюк М. Р. Економічний аналіз діяльності комерційних банків і підприємств: Навчальний посібник. Видавничий дім «Скарби», 2001.

17. Кизим М. О., Забродський В. А., Зінченко В. А., Копчак Ю. С. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: Монографія. 2003.

18. Криклій О. А., Маслак Н. Г. Управління прибутком банку. Монографія. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/57723/5/Kryklii_Upravlinnia_prybutkom_banku.pdf (дата звернення 03.07.2025)

19. Мороз А. М., Савлук М. І., Пуховкіна М. Ф. та ін. Банківські операції: підручник. 2002.
20. На перший нагляд. *PRAVO.UA*: веб-сайт. URL: <https://pravo.ua/articles/na-pershyi-nahliad/> (дата звернення 14.04.2025)
21. Нац. банк України, Ін-т незалежних експертів; ред. кол.: В. С. Стельмах (голова), В. Б. Альошин, А. М. Мороз та ін. Енциклопедія банківської справи України. К.: Молодь: Ін Юре, 2001.
22. Огляд банківського сектору (травень 2025 року). *НБУ*: веб-сайт. URL: <https://share.google/i0MMucDf9weATfm6x> (дата звернення 06.07.2025)
23. Омельченко О. Ю. Види доходів та витрат банку, їх облік в умовах дії нового податкового поля. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2013. №1. URL: [http://zt.knute.edu.ua/files/2013/1\(66\)/uazt_2013_1_13.pdf](http://zt.knute.edu.ua/files/2013/1(66)/uazt_2013_1_13.pdf) (дата звернення 11.10.2025)
24. Основні показники діяльності банків. *Мінфін*: веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/> (дата звернення 14.07.2025)
25. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2003. URL: <http://ubooks.com.ua/books/000246/inx.php> (дата звернення 17.08.2025)
26. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення питань організації корпоративного управління в банках та інших питань функціонування банківської системи: Закон України від 30.06.2021 № 1587-IX: станом на 24 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1587-20#Text> (дата звернення 14.05.2025)
27. Про затвердження Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України. Постанова Правління Національного банку України №373 від 24.10.2011 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11#Text> (дата звернення 07.09.2025)
28. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України та встановлення перехідних положень щодо запровадження оновлених вимог до капіталу банків. Постанова НБУ №65 від

07.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0065500-24> (дата звернення 13.06.2025)

29. Про затвердження Положення про організацію процесу оцінки достатності внутрішньої ліквідності в банках України та банківських групах: постанова Нац. банку України від 19.07.2024 № 88: станом на 6 серп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0088500-24#Text> (дата звернення 10.06.2025)

30. Про затвердження Положення про вимоги до положень і звітів про винагороду членів наглядової ради та правління банку: постанова Нац. банку України від 30.11.2020 № 153: станом на 5 серп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0153500-20#Text> (дата звернення 14.05.2025)

31. Про затвердження Положення про порядок визначення банками України мінімального розміру ринкового ризику: постанова Нац. банку України від 30.12.2021 № 162: станом на 5 серп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-21#Text> (дата звернення 10.03.2025)

32. Про затвердження Положення про порядок визначення банками України розміру регулятивного капіталу: постанова Нац. банку України від 28.12.2023 № 196: станом на 5 серп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0196500-23#Text> (дата звернення 14.05.2025)

33. Про затвердження Положення про порядок розрахунку банками України та банківськими групами значення коефіцієнта левериджу: постанова Нац. банку України від 19.07.2024 № 89. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-24#Text> (дата звернення 14.05.2025)

34. Про кредитні спілки: Закон України від 14.07.2023 № 3254-IX: станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3254-20#Text> (дата звернення 12.05.2025)

35. Ревич М. Я. Теоретико-методологічні аспекти визначення сутності поняття «прибуток». *Ефективна економіка*. 2014. №4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2942> (дата звернення 21.06.2025)
36. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами: Угода, Україна від 14.06.1994: станом на 1 верес. 2017 р. *Верховна Рада України*: веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text (дата звернення 14.07.2025)
37. Фатюха Н. Г., Гришунова Т. А. Основні підходи щодо визначення та класифікації доходів банківської установи. *Ефективна економіка*. 2019. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7185> (дата звернення 16.009.2025)
38. Фінансова звітність АТ КБ «ПРИВАТБАНК». URL: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost> (дата звернення 03.07.2025)
39. Фінансовий сектор. Пульс Угоди. *EU.UA*: веб-сайт. URL: <https://pulse.kmu.gov.ua/ua/streams/financial-services> (дата звернення 11.05.2025)
40. Холодна Ю. Є. Банківська система: навчальний посібник. Вид. ХНЕУ, 2013.
41. Худокормова М. І. Управління ризиками легалізації злочинних доходів як новітня вимога світової спільноти *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 6. С. 226-232.
42. Цегельник Н. І. Іпотечне кредитування: стан та перспективи його розвитку в Україні. Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи: Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 27 Жовтня 2021 р. Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2021.
43. Ярмолук О., Цегельник Н. Стейкхолдерівський підхід у формуванні концептуальних засад управлінського обліку в банках. *Економіка та суспільство*, Вип. 53. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2668/2584>
<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-56> (дата звернення 10.08.2025)

ДОДАТКИ

Додаток А.1 Тракткування змісту поняття «прибуток банку» сучасними науковцями

Джерело	Визначення
Мороз А. М. (Енциклопедія банківської справи України)	«Прибуток банку - це різниця між його валовими доходами та валовими витратами»
	«Прибуток банку - перевищення доходів банку над витратами (різниця між ними) до сплати податку на прибуток»
Міщенко В. І.	«Прибуток банку - перевищення доходів банку над витратами. Прибуток банку формується в результаті здійснення кредитних, розрахункових, грошових операцій та інших видів діяльності банку»
Парасій- Вергуненко І. М.	«Це фінансовий показник результативності діяльності банку, величина якого залежить від трьох основних компонентів: доходів, витрат і податків, сплачених до бюджету»
Груздевич У. Я.	«Це фінансовий показник результативності діяльності банку. Загалом прибуток залежить від трьох «глобальних» компонентів: доходів, видатків і податків, сплачених у бюджет»
Селіванов А. О.	«Банківський прибуток формується у результаті здійснення кредитних, розрахункових, грошових операцій та інших видів діяльності банків»
Бланк І. А.	«Прибуток – це втілений у грошовій формі чистий дохід на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення комерційної діяльності та є різницею між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі здійснення цієї діяльності»

Джерело: побудоване автором на основі [10; 21; 25; 35]

Додаток Б.1 Звіт про фінансовий стан АТ «КБ «ПриватБанк». 2022 рік

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2022 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2022	31 грудня 2021
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	96 380	52 835
Кредити та аванси банкам	7	103 837	26 243
Кредити та аванси клієнтам	8	68 084	68 218
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		239 752	222 277
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	95 716	93 096
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	143 920	129 074
- за амортизованою собівартістю	9	116	107
Поточні податкові активи	25	9 079	9 978
Відстрочені податкові активи	25	1 100	-
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30
Інвестиційна нерухомість	10	2 155	1 989
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	11	1 389	1 288
Основні засоби	11	5 228	6 074
Інші фінансові активи	12	4 309	2 644
Інші нефінансові активи	13	9 189	9 713
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		64	7
Загальна сума активів		540 596	401 296
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків		-	3
Кошти клієнтів	14	471 970	325 303
Інші залучені кошти	15	128	-
Відстрочені податкові зобов'язання	25	-	159
Інші фінансові зобов'язання	16	2 634	3 770
Забезпечення у т.ч.:	17	5 804	3 651
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		1 280	373
- інше забезпечення		4 524	3 278
Інші нефінансові зобов'язання	18	2 271	1 795
Загальна сума зобов'язань		482 807	334 681
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	206 060	206 060
Емісійний дохід	19	23	23
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Інші резерви	9, 11	(15 168)	(4 091)
Резерви та інші фонди банку	19	11 449	9 696
Накопичений дефіцит		(156 749)	(157 247)
Загальна сума власного капіталу		57 789	66 615
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		540 596	401 296

Затверджено до випуску та підписано 18 квітня 2023 року.

Г. Бьош
Голова Правління

 Г. Ю. Самаріна
 Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

 В. В. Ярмоленко
 Головний бухгалтер

Додаток Б.2 Звіт про прибуток/збиток АТ «КБ «ПриватБанк». 2022 рік

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"

Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2022 рік	2021 рік
Процентні доходи в т.ч.:		43 686	35 854
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	20	38 905	30 870
- інші процентні доходи	20	4 781	4 984
Процентні витрати	20	(3 768)	(6 537)
Чистий процентний дохід		39 918	29 317
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	21	(15 396)	(856)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		24 522	28 461
Комісійні доходи	22	32 945	35 057
Комісійні витрати	22	(12 505)	(11 840)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		14 655	3 226
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		(7 780)	1 017
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	119	32
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	2 608	(7 666)
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		267	(873)
Витрати на виплати працівникам		(10 096)	(8 904)
Амортизаційні витрати	11	(1 970)	(2 183)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:	23	(10 473)	(2 348)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	17, 23	(885)	6 464
- адміністративні та операційні витрати	23	(9 588)	(8 812)
Інші доходи	24	2 815	1 286
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(458)	(111)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(1)	(164)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		4	77
Прибуток до оподаткування		34 672	35 067
(Витрати на сплату податку) доходи від повернення податку	25	(4 474)	(17)
Прибуток за рік		30 198	35 050

Затверджено до випуску та підписано 18 квітня 2023 року.

Г. Бьош
Голова ПравлінняГ. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

Додаток Б.3 Звіт про фінансовий стан АТ «КБ «ПриватБанк». 2023 рік

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2023 року

	Прим.	31 грудня 2023	31 грудня 2022 (як перераховано)
<i>У мільйонах українських гривень</i>			
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	152 282	94 191
Кредити та аванси банкам	7	134 237	103 837
Кредити та аванси клієнтам	8	92 019	68 084
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		271 847	239 752
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	100 376	95 716
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	171 471	143 920
- за амортизованою собівартістю	9	-	116
Поточні податкові активи	25	4	9 079
Інвестиційна нерухомість	10	2 340	2 155
Основні засоби	11	5 127	5 228
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	11	1 563	1 389
Відстрочені податкові активи	25	1 952	1 100
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30
Інші фінансові активи	12	9 493	6 498
Інші нефінансові активи	13	9 094	9 189
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		20	64
Загальна сума активів		680 008	540 596
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти клієнтів	14	555 525	471 970
Інші залучені кошти	15	2 630	128
Поточні податкові зобов'язання	25	25 790	-
Інші фінансові зобов'язання	16	3 038	2 634
Забезпечення у т.ч.:	17	5 438	5 804
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		1 111	1 280
- інше забезпечення		4 327	4 524
Інші нефінансові зобов'язання	18	2 741	2 271
Загальна сума зобов'язань		595 162	482 807
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	206 060	206 060
Емісійний дохід		23	23
Інші резерви	9, 11	(1 741)	(15 168)
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Резервні та інші фонди банку	19	12 959	11 449
Накопичений дефіцит		(144 629)	(156 749)
Загальна сума власного капіталу		84 846	57 789
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		680 008	540 596

Затверджено до випуску та підписано 15 березня 2024 року.

Г. Бьош
Голова Правління

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

Додаток Б.4 Звіт про прибуток/збиток АТ «КБ «ПриватБанк». 2023 рік

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2023 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2023 рік	2022 рік
Процентні доходи в т.ч.:		66 238	43 686
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	20	61 614	38 905
- інші процентні доходи	20	4 624	4 781
Процентні витрати	20	(6 616)	(3 768)
Чистий процентний дохід		59 622	39 918
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	21	(4 588)	(15 396)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		55 034	24 522
Комісійні доходи	22	41 589	32 945
Комісійні витрати	22	(17 150)	(12 505)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		10 174	14 655
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		(1 076)	(7 760)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	1 266	119
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	4 648	2 608
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		185	267
Витрати на виплати працівникам		(10 552)	(10 096)
Амортизаційні витрати	11	(2 175)	(1 970)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:	23	(10 946)	(10 473)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	17, 23	194	(885)
- адміністративні та операційні витрати	23	(11 140)	(9 588)
Інші доходи	24	2 173	2 815
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(407)	(458)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(1)	(1)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		4	4
Прибуток до оподаткування		72 766	34 672
(Витрати на сплату податку) доходи від повернення податку	25	(35 001)	(4 474)
Прибуток за рік		37 765	30 198

Затверджено до випуску та підписано 15 березня 2024 року.

Г. Бьош
Голова Правління

В. В. Ярошенко
Головний бухгалтер

Додаток Б.5 Звіт про фінансовий стан АТ «КБ «ПриватБанк». 2024 рік

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом на 31 грудня 2024 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2024	31 грудня 2023
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	151 768	152 282
Кредити та аванси банкам	7	86 589	134 237
Кредити та аванси клієнтам	8	112 761	92 019
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		375 094	271 847
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	110 699	100 376
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	204 240	171 471
- за амортизованою собівартістю	9	60 155	-
Поточні податкові активи	26	4	4
Інвестиційна нерухомість	10	2 005	2 340
Осередні засоби	11	5 173	5 127
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	11	1 972	1 563
Відстрочені податкові активи	26	1 629	1 962
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30
Інші фінансові активи	12	13 496	9 493
Інші нефінансові активи	13	9 932	9 094
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам	14	1 008	20
Загальна сума активів		761 461	680 008
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти клієнтів	15	621 596	555 525
Інші залучені кошти	16	6 199	2 630
Поточні податкові зобов'язання	26	21 553	25 790
Інші фінансові зобов'язання	17	4 072	3 038
Забезпечення у т.ч.:	18	6 013	5 438
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		1 046	1 111
- інше забезпечення		4 967	4 327
Інші нефінансові зобов'язання	19	2 884	2 741
Загальна сума зобов'язань		662 317	595 162
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	20	206 060	206 060
Емісійний дохід		23	23
Інші резерви	9, 11	2 558	(1 741)
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Резерви та інші фонди банку	20	14 847	12 959
Накопичений дефіцит		(136 518)	(144 629)
Загальна сума власного капіталу		99 144	84 846
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		761 461	680 008

Затверджено до випуску та датовано 18 березня 2025 року.

Карл Мікаелс, Голова Правління

Л. П. Чернишова, Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

Л. П. Чапістрак, В. о. Головного бухгалтера

Додаток Б.6 Звіт про прибуток/збиток АТ «КБ «ПриватБанк». 2024 рік

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"

Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2024 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2024 рік	2023 рік
Процентні доходи в т.ч.:		77 594	66 238
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	21	72 893	61 614
- інші процентні доходи	21	4 701	4 624
Процентні витрати	21	(10 706)	(6 616)
Чистий процентний дохід		66 888	59 622
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	22	(2 072)	(4 588)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		64 816	55 034
Комісійні доходи	23	46 602	41 589
Комісійні витрати	23	(18 834)	(17 150)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		5 497	10 174
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		(3 201)	(1 076)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	1 093	1 266
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	10 298	4 648
Чистий прибуток (збиток) від операцій з нерухомістю		41	185
Витрати на виплати працівникам		(12 484)	(10 552)
Амортизаційні витрати	11	(2 731)	(2 175)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:	24	(11 341)	(10 946)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	18, 24	(609)	194
- адміністративні та операційні витрати	24	(10 732)	(11 140)
Інші доходи	25	1 619	2 173
Інші прибуток (збиток) - збиток від модифікації фінансових активів		(376)	(407)
Доходи (витрати), які виникають під час періодного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		1	(1)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		4	4
Прибуток до оподаткування		81 004	72 766
(Витрати на сплату податку) доходи від повернення податку	26	(40 863)	(35 001)
Прибуток за рік		40 141	37 765

Затверджено до випуску звітним органом 18 березня 2025 року.

Карл Мікаель Сбарнхерт
Голова ПравлінняЧернишова
Результуюча Голови Правління (з питань фінансів)Л. П. Чапістрак
В. о. Головного бухгалтера